

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

1930 ÅRS PENSIONSSAKKUNNIGA

B E T Ä N K A N D E

MED FÖRSLAG TILL

REGLEMENTE ANGÅENDE
TJÄNSTEPENSION

FÖR ARBETARE I STATENS TJÄNST

[2.]

S T O C K H O L M

1 9 3 2

Statens offentliga utredningar 1932

Kronologisk förteckning

1. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till vissa ändringar i den sociala arrendelagstiftningen. Marcus. 121 s. **Jo.**
2. Betänkande rörande erkännande och verkställighet av utländsk civildom. Av E. Marks von Würtemberg. Marcus. 43 s. **Ju.**
3. Luftförsvarsutredningens betänkande. Utredning beträffande hemortens och civilbefolkningens skyddande vid luftanfall mot Sverige. Norstedt. 139 s. **Fö.**
4. Dödlighetsantaganden för livränteförsäkring. Norstedt. 142 s. **H.**
5. Betänkande rörande frivilliga sammanslutningar mellan enskilda järnvägar i Skåne m. m. Beckman. 132 s. 2 bilagor. **K.**
6. Normalförslag till byggnadsordningar m. m. 1. Byggnadsordning för stad, köping och större municipalsamhälle. Marcus. 37 s. **K.**
7. Normalförslag till byggnadsordningar m. m. 2. Byggnadsordning för mindre municipalsamhälle. Marcus. 27 s. **K.**
8. Normalförslag till byggnadsordningar m. m. 3. Byggnadsordningar och utomplansbestämmelser för landsbygden. Marcus. 18 s. **K.**
9. Normalförslag till byggnadsordningar m. m. 4. Bilagor till normalbyggnadsordningar för städer och för landsbygden. Marcus. 32 s. **K.**
10. Jordbruksutredningens betänkanden. 6. Promemoria rörande inkomstutvecklingen inom Sveriges jordbruk i jämförelse med i andra näringsgrenar och dess sammanhang med lönepolitiken. Beckman. 52 s. **Jo.**
11. Normalförslag till provisoriska byggnadsföreskrifter. Marcus. 10 s. **K.**
12. Jordbruksutredningens betänkanden. 7. Betänkande angående åtgärder för lindrande av jordbrukets kredit-svårigheter. Beckman. 99 s. **Jo.**
13. Skattentjänningsberedningen 1. Statistisk utredning angående det kommunala skattetrycket. Av E. Ahlberg. Norstedt. 85*, 560 s. **Fi.**
14. Jordbruksutredningens betänkanden. 8. Arbetarfrågan inom det svenska jordbruket. Av B. Nyström. Beckman. 111 s. **Jo.**
15. De ekonomiska verkningarna för sjöfarten av 1928 års lotsförfattningssakkunnigas förslag till lotsavgifter. Norstedt. 38 s. **H.**
16. Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken. 4. Förslag till lag om boutredning och arvskifte m. m. Norstedt. 689 s. **Ju.**
17. Utredning och förslag rörande ändrade grunder för biskoparnas avlönning och därmed sammanhängande frågor. Idun. 264 s. **E.**
18. Utredning rörande motorfordonsbeståndet i Sverige. Marcus. 50 s. **K.**
19. 1930 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till reglemente angående tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, m. m. Norstedt. (2), 211 s. **Fi.**
20. Betänkande med förslag till förordning angående handel med farmaceutiska specialiteter. Marcus. 99 s. **S.**
21. Betänkande med förslag till lag om allmänna vägar och lag om vägdistrikt m. m. Norstedt. 223, xv, 174 s. **K.**
22. 1930 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till reglemente angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst. Norstedt. 37 s. **Fi.**

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = eklestastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i om-slag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1932: 22

FINANSDEPARTEMENTET

1930 ÅRS PENSIONSSAKKUNNIGA

B E T Ä N K A N D E

MED FÖRSLAG TILL

REGLEMENTE ANGÅENDE
TJÄNSTEPENSION

FÖR ARBETARE I STATENS TJÄNST

STOCKHOLM 1932

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

322588

STATENS OFFENTLIGA FÖRORDNINGAR 1930: 27
FINANSDEPARTEMENTET

1930 ÅRS PENSIONSSÄKKUNNIGA

B E T Ä N K A N D E

MED FÖRSLAG TILL

R E G L E M E N T E R A N G Ä N D E

T J Ä N S T E P E N S I O N

FÖR ARBETARE I STATENS TJÄNST

STOCKHOLM 1932

KJELLBERG & SÖDERSTRÖM, F. & S. BOKFÖRLÄGGARE

1932:27

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Skrivelse till Konungen	Sid. 5
Inledning	9

Specialmotivering.

Tjänstepensionsreglementet för arbetare.

1 §. Reglementets tillämplighet	17
2 §. Tjänstårsberäkning	20
3 §. Pensionsavdrag	22
4 §. Pensionsgrupper	22
5 §. Förflyttning	25
6 §. Pensionsålder	26
7 §. Rätt till pension	26
8 §. Ålderspension	27
9 §. Invalidpension	28
10 §. Sjukpension	28
11 §. Prövning av pensionsrätt	28
12 §. Tjänstematrikel	29
13 §. Avrundning av pensions belopp	29
14 §. Utbetalning av pension	29
15 §. Pensionsrättens förverkande	29
16 §. Minskning av pension	30
17 §. Uppskjuten livränta	30
18 §. Upphävande av tidigare pensionsbestämmelser	31

Författningsförslag.

Tjänstepensionsreglementet för arbetare	32
Särskilda yttranden	37

Till fullgörande av den del av det sålunda erhållna uppdraget, som avser ordnandet av arbetarpersonalens egen pensionering, få de sakkunniga härmed överlämna betänkande med förslag till reglemente angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst.

Vid förslaget utarbetande hava de sakkunniga, i den mån så befunnits möjligt och lämpligt, följt de principer med avseende å pensioneringens ordnande, vilka kommit till uttryck i det av de sakkunniga den 5 september 1932 avgivna betänkandet med förslag till reglemente angående tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m. (Statens off. utredn. 1932:19). För att undvika vidlyftiga upprepningar hava de sakkunniga ansett ändamålsenligt att vid avfattande av motiveringen till det nu föreliggande reglementsförslaget i största utsträckning hänvisa till sitt betänkande angående pensionsreglemente för tjänstemän.

Under utredningsarbetets gång hava överläggningar hållits mellan de sakkunniga och representanter för myndigheter och personalorganisationer, som sysselsätta resp. företräda ett större antal arbetare av i förslaget åsyftade kategorier. I nämnda överläggningar hava sålunda deltagit representanter för armé- och marinförvaltningarna, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen samt mynt- och justeringsverket och såsom personalrepresentanter ombud för försvarsverkens civila personals förbund, telegraf- och telefonmannaförbundet, svenska järnvägsmannaförbundet, svenska elektriska arbetarförbundet, svenska väg- och vattenbyggnadsarbetarförbundet samt mynt- och justeringsverkets verkstadsklubb.

Förhandlingarna hava ägt rum på sådant sätt, att de sakkunniga samt verks- och personalrepresentanterna först sammanträtt till förberedande överläggningar under två dagar, varefter överläggningarna återupptagits sedan ett utkast till pensionsreglemente blivit av de sakkunniga utarbetat under beaktande av de synpunkter och önskemål, som framförts vid frågans tidigare behandling. Rörande de nämnda överläggningarna må vidare framhållas, att det av arbetarnas representanter bestämt yrkats, att de sakkunniga icke måtte vid fullgörandet av sitt utredningsuppdrag sammanknyta tjänstepensioneringen med den måhända mera svårlösta frågan om familjepensionering, på det att icke tjänstepensioneringens ordnande därigenom kunde komma att fördröjas. I stället syntes särskilt förslag i fråga om tjänstepensionering av arbetare böra avgivas och först därefter familjepensionsfrågan upptagas till närmare behandling. De sakkunniga hava för sin del ansett sig böra tillmötesgå det sålunda framförda önskemålet beträffande utredningsarbetets planläggning.

Det framlagda förslaget skulle äga tillämpning å flertalet arbetare med kontinuerlig eller regelbundet återkommande anställning — års- och säsongarbetare — inom den civila och militära statsförvaltningen.

De sakkunniga hava för avsikt att senare framlägga förslag rörande pensionering av efterlevande änkor och minderåriga barn efter samma anställningshavare.

Rörande kostnaderna för ett genomförande av tjänstepensionering för arbetare i enlighet med de sakkunnigas förslag må nämnas, hurusom de sakkun-

niga gjort framställning om rätt att i samband med utredningen av familjepensionsfrågan låta verkställa en för detta och andra ändamål erforderlig försäkringsteknisk utredning. Vid bifall härtill kommer en redogörelse för utredningens resultat i nu avsedda del att meddelas i särskild skrivelse.

Särskilda yttranden av herrar Eriksson och Sidenbladh finnas fogade vid betänkandet.

Stockholm den 27 september 1932.

Underdånigst

A. HAMILTON.

ERNST ERIKSSON.

ELIS SIDENBLADH.

E. Norberg.

Inledning.

Rörande pensionsförhållandena för arbetarpersonal har chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, till protokollet över finansärenden den 8 januari 1932 anfört bland annat följande:

»För vissa grupper av arbetare i statens tjänst har tjänstepensionering blivit genomförd. Sålunda åtnjuta, vad särskilt angår kommunikationsverkens talrika arbetarpersonal, verkstads- och förrådsarbetare med stadigvarande anställning vid statens järnvägar, fast anställda verkstads-, förråds- och linjearbetare vid telegrafverket samt drifts- och underhållsarbetare med stadigvarande anställning vid statens vattenfallsverk pensionsrätt enligt av riksdagen år 1917 antagna föreskrifter. För förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt vid statens vattenfallsverks byggnadsavdelning gälla vissa år 1918 fastställda pensioneringsgrunder. Även vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen hava några personalgrupper i arbetarställning fått sin tjänstepensionsfråga reglerad genom allmänna bestämmelser. Detta gäller beträffande vissa till daglönarstaten hörande arbetare vid marinen, vilkas pensionering sedan längre tid tillbaka ombesörjts genom flottans pensionskassa, ävensom i fråga om vissa anställninghavare vid hingstdepåerna, som äga pensionsrätt enligt år 1925 utfärdade bestämmelser.

För den statsanställda arbetarpersonalen i övrigt har tjänstepensionering icke kommit till stånd. Beträffande samtliga arbetargrupper är dessutom att märka, att någon familjepensionering icke förekommer.

I samband med de utredningar, som under senare år verkställts å pensionsväsendets område, har även frågan om ordnandet av arbetarpersonalens pensionering varit föremål för överbäganden.

I ett den 6 november 1922 avgivet betänkande angående pensionering av icke-ordinarie personal vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk framlade sålunda kommunikationsverkens lönekommitté förslag om utsträckande av pensioneringen till vissa personalgrupper vid sagda verk, som icke kommit i åtnjutande av pensionsrätt, bland andra stadigvarande arbetarpersonal å postverkets verkstad, tryckerier och bokbinderi samt stadigvarande banarbetare och omlastare vid statens järnvägar. Sedan nämnda betänkande överlämnats till 1921 års pensionskommitté för yttrande, avgav pensionskommittén i ett den 30 juni 1926 dagtecknat utlåtande — förutom förslag till ny pensionslag för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, jämväl innefattande förslag till pensionering av extra ordinarie och därmed jämställda befattningshavare — förslag till kungörelse angående rätt till tjänstepension för till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid ifrågavarande verk.

Över pensionskommitténs förslag i ämnet har sedermera 1926 års pensionsutredning den 29 juni 1927 avgivit utlåtande och därvid framlagt nytt förslag till bestämmelser angående pensionering av viss arbetarpersonal vid kommunikationsverken.

Vad angår övriga grenar av den civila statsförvaltningen ävensom försvarsväsendet har förslag rörande pensionering av till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare framlagts av 1921 års pensionskommitté i ett den 30 november 1925 dagtecknat betänkande. En överarbetning av detta förslag har sedermera verkställts av 1926 års pensionsutredning, som avgivit betänkande i frågan den 25 november 1927.

Även frågan om genomförande av en ordnad pensionering av efterlevande till arbetarpersonal i statens tjänst har varit föremål för uppmärksamhet. Genom 1926 års pensionsutredning har skett en förberedande undersökning rörande det sätt, varpå familjepensionering för fast anställda arbetare i statens tjänst skulle kunna ordnas, därest dylik pensionering funnes böra komma till stånd. Förslag härom, avseende såväl kommunikationsverken och övriga grenar av den civila statsförvaltningen som försvarsväsendet, har av pensionsutredningen framlagts i betänkande den 6 december 1927.

De sålunda i olika sammanhang framkomna förslagen till ordnande av de statsanställda arbetarnas såväl egen- som familjepensionering, över vilka utlåtanden avgivits av vederbörande ämbetsverk och myndigheter, hava ännu icke varit föremål för slutlig prövning av statsmakterna.»

Efter att hava erinrat, hurusom åt särskilda sakkunniga uppdragits att överarbeta de av 1926 års pensionsutredning avgivna förslagen till bestämmelser om tjänstepension vid den civila statsförvaltningen ävensom verkställa utredning och avgiva förslag angående dyrtidstilläggens inarbetande i pensionerna, tillägger statsrådet, att tiden syntes vara inne att upptaga även arbetarpersonalens omförmälda pensionsfrågor till förnyad behandling. Lämpligast vore, att utredningen härom anförtroddes åt nyssnämnda sakkunniga. Vid den överarbetning av de föreliggande förslagen, som sålunda borde äga rum, syntes böra eftersträvas att så vitt möjligt åvägabringa enhetliga pensionsbestämmelser för all hithörande arbetarpersonal, i den mån icke för viss eller vissa grupper avvikelser kunde med hänsyn till skiljaktiga anställnings- eller avlöningsförhållanden eller eljest finnas påkallade.

I överensstämmelse med de sålunda lämnade direktiven hava de sakkunniga utarbetat förslag till tjänstepensionsreglemente för arbetare, avsett att kunna tillämpas vid samtliga grenar av statsförvaltningen.

Då det föreliggande förslaget i väsentliga delar ansluter sig till det av de sakkunniga i särskilt betänkande framlagda förslaget till pensionsreglemente för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, hava de sakkunniga, såsom redan framhållits i den skrivelse, med vilken detta betänkande överlämnas, ansett sig böra i stor utsträckning hänvisa till ifrågavarande betänkande (Statens off. utredn. 1932: 19). Inom parentes angiven siffra, föregången av ett B (B 00), betecknar sålunda sidnumret i ovannämnda betänkande.

*Nuvarande
pensions-
bestämmel-
ser för
arbetare.*

Såsom av det förut återgivna anförandet till statsrådsprotokollet framgår, åtnjuta betydande grupper arbetare i statens tjänst redan nu pensionsrätt. Ordnad tjänstepensionering förekommer sålunda för:

1. Daglönare vid marinen, å vilka tillämpas reglementet för pensionering

av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879 (S.F.S. nr 63), med däri sedermera vidtagna ändringar.

2. Fodermarskar, körmästare, stallbetjante och nattvakter vid Flyingehingstdepå och stuteri samt Strömsholms hingstdepå enligt kungörelse den 8 april 1925 (S.F.S. nr 87).

3. Stadigvarande verkstads- och förrådsarbetare vid statens järnvägar enligt reglementet den 29 juni 1917 för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke-ordinarie personal (S.F.S. nr 441).

4. Fast anställda verkstads-, förråds- och linjearbetare vid telegrafverket enligt reglementet den 29 juni 1917 för telegrafverkets pensionskassa för pensionering av nämnda anställningshavare (S.F.S. nr 442).

5. Stadigvarande drifts- och underhållsarbetare vid statens vattenfallsverk enligt reglementet den 29 juni 1917 för statens vattenfallsverks pensionskassa för pensionering av icke-ordinarie personal (S.F.S. nr 443).

6. Förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsavdelning enligt kungörelse den 8 november 1918 (S.F.S. nr 859).

Rörande grunderna för den under punkterna 1 och 2 omförmälda pensioneringen vilja de sakkunniga hänvisa till den redogörelse, som återfinnes i 1921 års pensionskommittés betänkande VI (Statens off. utredn. 1925: 42 sid. 7 o. f.). Erinras må emellertid, att ifrågavarande pensionering icke är grundad på avgiftsplikt för de anställda. Enär de sakkunniga i fråga om ordnandet av pensioneringen för tjänstemän vid statsförvaltningen ansett sig böra utgå från att befattningshavarna genom egna bidrag skola bestrida en del av pensionskostnaderna, och därtill kommer, att avgiftsplikt redan finnes stadgad för det ojämförligt största antalet pensionsberättigade arbetare i statens tjänst, nämligen de under punkterna 3—5 omförmälda, torde enligt de sakkunnigas mening samma princip böra följas även vid arbetarpensioneringens ordnande. Med hänsyn bland annat till nämnda förhållande synas de under punkterna 1 och 2 avsedda pensionsbestämmelserna icke vara av beskaffenhet att kunna tjäna till vägledning vid en nydaning av pensionsväsendet för statens arbetarpersonal i allmänhet.

Icke heller de under punkt 6 omförmälda pensionsbestämmelserna, för vilkas tillkomst redogöres i kommunikationsverkens lönekommittés betänkande IV (Statens off. utredn. 1922: 44 sid. 2 o. f.), kunna i detta sammanhang bliva förebildliga, enär ifrågavarande pensionering icke är grundad på avgiftsplikt utan anpassad efter de anställningsförhållanden, som råda för vissa speciella arbetargrupper i mindre fast ställning. På sätt av det följande framgår (sid. 17) äro de sakkunniga också av den uppfattningen, att det av de sakkunniga föreslagna pensionsreglementet icke skulle bliva tillämpligt å ifrågavarande arbetare, i vilkas pensionsförhållanden sålunda icke nu föreslås någon ändring.

Vad åter angår de pensionsföreskrifter, som omförmälas under punkterna 3—5 torde en sammanfattande redogörelse för deras innehåll, i vad detsamma angår arbetarpersonal, här vara på sin plats.

För delaktighet i de för ändamålet inrättade pensionskassorna erfordras att hava nått en levnadsålder av 18 år. Till grund för pensionens beräkning lägges ett pensionsunderlag, vars storlek i viss mån bestämmes av arbetarens timlön. Pensionsunderlaget skall nämligen motsvara ett belopp, som med 200 kronor överstiger 1 800 gånger timlönen, dock högst 850 kronor mer än 800 gånger timlönen.

Arbetare har att bidra till sin pensionering genom erläggande av pensionsavgift. Denna utgår dels i form av grundavgift, motsvarande 7 gånger den timlön arbetaren innehade, när avgift första gången erlägges, dels ock i form av tilläggsavgift, stående i visst förhållande till erhållna löneförhöjningar och antalet tjänstår vid löneförhöjnings erhållande. Pensionsavgift erlägges under hela tjänstetiden.

Ålderspension utgår i förhållande till tjänstetidens längd och medeltalet utav pensionsunderlagen under de senaste 5 åren före avskedet. Hel ålderspension erhålles, om arbetaren kan räkna minst 35 tjänstår, eljest avkortas pensionen med vissa procent för varje tjänstår ned till 25 % å nämnda medeltal vid en tjänstetid av 10 år, som är minimitiden för erhållande av ålderspension.

Invalidpension utgår för arbetare vid statens järnvägar med minst $66\frac{2}{3}$ % av medeltalet av pensionsunderlagen samt för arbetare vid de andra båda verken med minst 70 % men kan vid fall av fullständig arbetsoförmåga stiga till belopp motsvarande hela medeltalet.

Sjukpension beredes endast den, som kan räkna minst 10 tjänstår, och beräknas på samma sätt som ålderspension, dock att vid fullständig arbetsoförmåga pensionen icke må understiga nyssnämnda procenttal ($66\frac{2}{3}$ resp. 70 %).

Pensionen uppdelas i statspension och avgiftspension; den förra motsvarar ett belopp, som med 200 kronor överstiger 1 000 gånger timlönen, dock högst 850 kronor; resten är avgiftspension. Vid avgång utan rätt till pension sker viss överföring av medel till pensionsförsäkringsfonden.

Enligt det av kommunikationsverkens lönekommitté den 6 november 1922 framlagda förslaget till pensionering av icke-ordinarie personal vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk skulle pensioneringen — samtidigt som den utsträcktes att så vitt möjligt omfatta all icke-ordinarie personal vid dessa verk — ordnas i närmare anslutning till de för ordinarie tjänstemän gällande pensioneringsgrunderna. Kommittén tänkte sig därvid pensioneringen genomförd efter tvenne olika linjer, allt efter som fråga vore om, å ena sidan, icke-ordinarie personal med *mera fast anställning*, till vilken kategori räknades icke-ordinarie tjänstemän och stadigvarande arbetarpersonal, samt, å andra sidan, viss personal med *mindre stadigvarande anställning*. För den sistnämnda huvudgruppen skulle pension beredas dels genom försäkring hos pensionsstyrelsen enligt 34 § i lagen om allmän pensionsförsäkring och dels — under förutsättning av viss minimianställningstid — i form av tilläggspension från vederbörande verk.

För den huvudgrupp, som skulle omfatta bland andra sådana arbetare med mera fast anställning, om vilka i förevarande betänkande närmast är fråga,

Kommunikations-
verkens löne-
kommitté.

föreslog kommittén tjänstepensionering efter grunder, som i huvudsak anslöto sig till vad som gäller för ordinarie tjänstemän. Befattningarna skulle sålunda i pensionshänseende hänföras till viss lönegrad med samma ordningsnummer som för motsvarande eller närmast jämförlig ordinarie tjänst. För varje lönegrad bestämdes fixt pensionsunderlag och likaledes fix pensionsavgift. Pensionsunderlag hade beräknats till tre fjärdedelar av pensionsunderlaget för en ordinarie tjänsteman i samma lönegrad. Av pensionsunderlaget skulle $\frac{3}{5}$ utgöra statspensionsunderlag och $\frac{2}{5}$ avgiftspensionsunderlag. Pensionsavgifterna voro beräknade att med en 30-årig betalningstid täcka ungefär en tredjedel av pensioneringskostnaderna.

Hel ålderspension, motsvarande pensionsunderlaget, skulle utgå till den, som vid uppnående av pensionsåldern — vilken verkets styrelse hade att bestämma i anslutning till vad som gällde för ordinarie tjänst med närmast jämförliga arbetsuppgifter — kunde räkna 30 tjänstår och 30 avgiftsår; vid mindre antal tjänst- resp. avgiftsår skulle viss avkortning i pensionen äga rum. Invalidpension var lika med pensionsunderlaget, och sjukpension skulle utgå med minst 75 % av hel ålderspension.

I ett den 30 juni 1926 avgivet yttrande över kommunikationsverkens nyss omförmälda betänkande har 1921 års pensionskommitté framlagt förslag till särskilda pensionsförfattningar beträffande dels ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, dels ock till arbetarpersonal hänförliga anställningshavare vid kommunikationsverken. Pensioneringen av sistnämnda anställningshavare ansåg kommittén böra ordnas på sådant sätt, att vid kommunikationsverken skulle finnas särskilda pensionskassor för pensionering av arbetare med fasta anställning. Dessa skulle hava att till resp. kassor erlägga pensionsavgifter, varjämte vederbörande verk skulle dit inbetala de årliga bidrag, som erfordrades för att kassorna skulle vara i stånd att fullgöra sina förpliktelser. Beträffande själva pensioneringsgrunderna avviker pensionskommitténs förslag i väsentliga hänseenden från de grunder i sådant avseende, som tillämpas enligt nu gällande reglementen för pensionskassorna för icke-ordinarie personal vid kommunikationsverken. Med hänsyn härtill och av vissa andra anledningar ansåg kommittén en genomgripande omarbetning av de i nämnda reglementen innefattade stadgandena erforderlig och sammanförde i sitt förslag pensionsbestämmelserna för ifrågavarande arbetarpersonal i en enda författning.

1926 års pensionsutredning anslöt sig för sin del till vad pensionskommittén förordnat beträffande sättet för ordnandet av den mera fast anställda arbetarpersonalens pensionering. Med avseende å sådan arbetarpersonal, som »icke enligt annan författning eller eljest meddelade bestämmelser äger rätt till pension på grund av innehavande anställning i statens tjänst» framlade pensionsutredningen förslag till särskild pensionskungörelse. Enligt sistnämnda förslag skulle pensioneringen icke vara grundad på någon avgiftsplikt för anställningshavarna, i följd varav pensionsunderlagen föreslogos till belopp, som skulle motsvara ungefär två tredjedelar av de för fast anställda arbetare ifrågasatta.

Sina förslag till pensionering av mera fast anställda arbetare vid kommuni-

1921 års
pensions-
kommitté.

1926 års
pensions-
utredning.

kationsverken hade såväl 1921 års pensionskommitté som 1926 års pensionsutredning utarbetat enligt i huvudsak samma grunder, som av dem i särskilda betänkanden (Statens off. utredn. 1925: 42 resp. 1927: 33) föreslagits i fråga om pensionering av arbetarpersonal vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen.

Rörande innehållet i 1926 års pensionsutrednings förslag må bemärkas följande.

Anställningshavarna skola i pensionshänseende tillhöra endera av nedan angivna pensionsgrupper:

	Pensionsunderlag		Pensionsavgifter
	Manl. kr.	Kvinnl. kr.	Manl. o. kvinnl. kr.
a) arbetare i anställning, för vilken särskild yrkesutbildning ej kräves	1 500	1 128	42
b) arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	1 704	1 284	51
c) arbetsledande förmän (arbetsförestånderskor)	1 908	1 440	63

Pensionsavgifterna, som skola erläggas under 30 år — dock icke för tid, som infaller före fyllda 18 år — äro beräknade att täcka en tredjedel av pensionskostnaderna. I fråga om sättet för beräkning av pension överensstämmer förslaget med det av kommunikationsverkens lönekommitté avgivna, dock att sjukpension skall utgöra lägst 50 % av hel ålderspension, därest antalet tjänstår vid avgången understiger tio. Pensionsåldern har satts till 65 år för manliga och 62 år för kvinnliga anställningshavare. Pensioneringen skulle beträffande arbetare vid kommunikationsverken omhänderhavas av vederbörande verksstyrelse, medan vad angår arbetare vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen prövningen av pensionsfrågorna skulle åvila statens pensionsanstalt.

De sakkunniga.

Vid de överväganden, som de sakkunniga haft med avseende å ordnandet av den statsanställda arbetarpersonalens tjänstepensionsfråga, hava de kommit till den uppfattningen, att pensioneringen för arbetare med kontinuerlig eller regelbundet återkommande anställning icke blott kan utan även lämpligen bör grundas på i huvudsak samma principer, som ansetts böra följas vid utarbetandet av förslag till nya pensionsbestämmelser för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen. För här avsedda arbetare skulle sålunda liksom för tjänstemän tillämpas fixa pensionsunderlag. Att märka är emellertid att någon mera ingående differentiering av pensionsunderlagen i förhållande till lönerna därvid icke kan ifrågakomma, enär arbetarnas löner ej utgå enligt fastställd löneplan utan bestämmas efter växlande normer. Det har i stället syntts lämpligt att, i anslutning till vad av 1921 års pensionskommitté och 1926 års pensionsutredning föreslogs beträffande den egentliga arbetarpersonalen — alltså fränsett arbetsledande förmän och arbetsförestånderskor (jfr sid. 23) — bestämma pensionsunderlagen efter anställningens karaktär så, att en pensionsgrupp skulle gälla för arbetare med anställning, i vilken särskild yrkesutbildning *icke* kräves, och en annan pensionsgrupp för arbetare med anställning, i vilken särskild yrkesutbildning kräves. Önskvärldheten av att erhålla

en enkel grund för pensionernas beräkning torde och till fullo motivera en dylik schematisering vid arbetarnas inplacering i pensionsgrupper. En av de oftast anförda erinringarna mot 1917 års pensionsreglementen för viss icke-ordinarie personal vid kommunikationsverken är nämligen, att föreskrifterna angående bestämmandet av pensionsunderlagen för arbetare äro så invecklade, att det vore hart när omöjligt för arbetaren att själv räkna ut den pension, som kunde tillkomma honom vid hans avgång ur statens tjänst.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle arbetaren hava att medelst pensionsavdrag å lönen bidra till pensionskostnadernas bestridande. Avdragen, som äro beräknade att täcka ungefär en tredjedel av pensionskostnaderna, skulle uttagas under loppet av 30 år, under det att arbetaren enligt 1917 års reglementen har att erlägga pensionsavgifter under hela anställningstiden, oavsett dess längd.

Rörande det föreslagna pensionsreglementets detaljer hänvisas i övrigt till specialmotiveringen.

Av den förut lämnade redogörelsen inhämtas, hurusom de sakkunniga ansett enhetliga pensionsbestämmelser för arbetarpersonal i statens tjänst i första hand erfordras för arbetare med kontinuerlig eller regelbundet återkommande anställning (års- och säsongarbetare). I den mån pensionering anses böra genomföras även för sådana mera tillfälligt anställda arbetare, vilka på grund av särskilda förhållanden kommit att kvarstå i statstjänst under längre tid, torde en dylik pensionering — i likhet med vad som skett i fråga om exempelvis förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsavdelning — lämpligen kunna ordnas efter ganska summariska grunder och utan bidragsplikt från anställningshavarnas sida. Det samma torde böra gälla i fråga om arbetare, vilkas avlöning till övervägande del utgår *in natura*, oavsett om anställningen har mera fast eller tillfällig karaktär. De sakkunniga hava emellertid icke ansett sig böra i nu förevarande sammanhang avgiva något detaljutformat förslag till pensionsbestämmelser för sistnämnda arbetarkategorier. Emellertid torde den av 1926 års pensionsutredning för nu avsedda fall utarbetade pensionskungörelsen (se betänkande 1927:33 sid. 79 o. f.) efter viss överarbetning i syfte att ernå närmare anslutning till de principer, som de sakkunniga vid uppgörande av sina pensionsförslag ansett sig böra följa, kunna tjäna som lämplig grundval för blivande bestämmelser i ämnet.

Uti en av socialstyrelsen i september 1931 avgiven redogörelse för anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst hava meddelats vissa uppgifter ägnade att belysa, bland annat, den statsanställda arbetarpersonalens ungefärliga storlek och sammansättning. Uppgifterna, som närmast avse förhållandena år 1927 — i vissa delar kompletterade med uppgifter för åren 1928—1930 — hava i fråga om arbetare i statens tjänst begränsats att omfatta sådana statliga verk och inrättningar, vilka i större utsträckning sysselsätta personer med kroppsarbete såsom huvuduppgift. Hit höra utom statens affärsdrivande verk (postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, domänverket och statens reproduktionsanstalt), mynt- och

justeringsverket, armén, marinen och flygvapnet. Från undersökningen hava vidare uteslutits arbetare, som haft anställning under kortare tid än en månad. Såsom *årsarbetare* hava betecknats arbetare, vilkas arbetstid uppgått till minst 44 veckor eller 2 100 timmar per år.

Arbetspersonalens fördelning enligt den av socialstyrelsen verkställda undersökningen framgår av nedanstående sammanställning:

Förvaltningsgren	Ars- arbetare	Övriga arbetare	Summa
Postverket	165	64	229
Telegrafverket	2 274	657	2 931
Statens järnvägar	4 137	7 446	11 583
Statens vattenfallsverk	286	239	525
Domänverket	47	349	396
Statens reproduktionsanstalt	34	11	45
Mynt- och justeringsverket	34	3	37
Armén	1 768	925	2 693
Marinen	1 965	545	2 510
Flygvapnet	115	142	257
	Summa 10 825	10 831	21 206
därav:			
Manliga arbetare 18—60 år	8 981	8 930	17 911
Kvinnliga arbetare 18—60 år	738	521	1 259
Under- och överåriga	755	787	1 542
Manliga förmän	351	143	494

För att erhålla en allmän uppfattning om hur en fördelning av arbetarna på de i de sakkunnigas förslag omförmälda pensionsgrupperna skulle komma att te sig inom de förvaltningsgrenar, vid vilka det största antalet arbetare sysselsättas, hava de sakkunniga från telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, arméförvaltningen och marinförvaltningen införskaffat vissa uppgifter härutinnan, grundade på nuvarande arbetarbestånd. En sammanställning av ifrågavarande uppgifter, vilka emellertid endast äro att betrakta såsom ungefärliga, följer här nedan:

Förvaltningsgren	Icke-yrkesarbetare		Yrkesarbetare		Summa	
	manliga	kvinnliga	manliga	kvinnliga	manliga	kvinnliga
Telegrafverket	250	10	2 925	140	3 175	150
Statens järnvägar	786	—	2 712	—	3 498 ¹	—
Statens vattenfallsverk	115	—	270	—	385	—
Armén	546	549	813	269	1 359	818
Marinen	500	10	1 350	100	1 850	110
Summa	2 197	569	8 070	509	10 267	1 078
					11 345	

¹ Dessutom hava i järnvägsstyrelsens uppgift redovisats 5 649 ban- och byggnadsarbetare, vilka emellertid, på sätt i annat sammanhang framhållits, icke skulle beröras av det föreslagna pensionsreglementet.

Specialmotivering.

Tjänstepensionsreglementet för arbetare.

Någon definition, som på ett tillfredsställande sätt avgränsar begreppet »arbetare», finnes icke i gällande lagstiftning. Den s. k. arbetstidskommittén har i sitt betänkande den 25 januari 1919 med förslag till lag om begränsning av arbetstiden förklarat (sid. 34), att den icke tilltrött sig att formulera någon bestämmelse, som direkt angäve det avsedda arbetarbegreppet, utan har kommittén sökt nå sitt syfte genom att från arbetarbegreppet avskilja överordnade jämte vissa andra befattningshavare. I enlighet med vad nämnda kommitté föreslog stadgas sålunda i 2 § av lagen den 4 juni 1926 om arbetstidens begränsning, att såsom arbetare icke skall vid lagens tillämpning räknas, bland andra, verkmästare eller annan befattningshavare i överordnad ställning, ritare, bokhållare eller därmed jämställd person, kontorsvaktmästare eller annat underordnat kontorsbiträde. Avsikten med förevarande bestämmelse är, säger kommittén, att lagen skall äga tillämpning i avseende å alla, som enligt allmänna språkbruket äro att anse såsom »arbetare», varmed, såsom av ett uttalande i annat sammanhang framgår, kommittén åsyftar sådana arbetstagare, som »enligt gängse uppfattning äro att hänföra till eller väsentligen att jämställa med kroppsarbetare».

De sakkunniga hava icke ansett erforderligt, att i författningstexten närmare klarlägges, vad som är att förstå med »arbetare», utan föreställa sig, att detta i allmänhet framgår redan av anställnings- och avlöningsvillkoren. Åtminstone torde, såvitt den statsanställda personalen angår, tämligen klara gränser förefinnas mellan tjänstemän å ena och arbetare å andra sidan.

Det föreslagna pensionsreglementet för arbetare skulle emellertid icke äga tillämpning å all arbetarpersonal i statens tjänst utan endast å sådana arbetare, vilka fylla ett fortlöpande om ock endast för viss del av året förefintligt behov av arbetskraft och för vilka fastställts en arbetstid av normal omfattning. Härmed åsyftas dels de arbetare, vilka med olika benämningar bruka kallas »fast anställda», »stadigvarande», »årsarbetare» el. dyl., dels de säsongarbetare, som tämligen regelbundet anställas år efter år för utförande av arbete, som på grund av sin särskilda natur kan utföras endast under en viss del av året, ehuru själva arbetsbehovet måste betecknas såsom fortlöpande.

Reglementet är däremot icke avsett att gälla exempelvis arbetare vid statens järnvägsbyggnader eller vid statens vattensfallsverks byggnadsavdelning, vilkas anställning måste sägas äga mera tillfällig karaktär, även om den, såsom fallet kan vara under en period av större nybyggnads- och anläggningsarbeten, kan komma att utsträckas över en följd av år. Dessa anställningshavares pen-

1 § 1 och 2
mom.

sionsförhållanden skulle sålunda tills vidare regleras enligt kungl. kungörelsen den 8 november 1918 angående pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning.

Ett huvudvillkor för åtnjutande av pensionsrätt synes vidare böra vara, att den anställda har en arbetstid av normal omfattning, varmed de sakkunniga förstå en för dag, vecka eller annan tidsperiod fastställd arbetstid av i yrket gängse omfattning, exempelvis 8 timmar per dag eller 48 timmar per vecka.

Som en ytterligare förutsättning för reglementets tillämplighet har i 2 mom. av förevarande paragraf angivits, att arbetaren nått en levnadsålder av minst 21 år samt att hans anställning antingen fortgått 21 månader i följd eller ock under vart och ett av tre på varandra följande kalenderår omfattat minst 7 månader.

Vad åldersbestämmelsen angår, innebär den en skärpning gentemot vad nu gäller i fråga om inträde i de pensionskassor, som ombesörja pensioneringen av vissa icke-ordinarie anställningshavare vid kommunikationsverken enligt förut omförmälda, år 1917 fastställda bestämmelser. I dessa kassors reglementen är nämligen minimiåldern för inträde bestämd till 18 år. En höjning synes emellertid de sakkunniga befogad med hänsyn bland annat till den föreslagna begränsningen av det antal tjänstår, som erfordras för åtnjutande av hel pension — nu 35 men enligt förslaget 30 tjänstår.

Vidkommande därefter föreskriften om minimitiden för anställning, innan pensionsrätt må tillerkännas vederbörande, vilja de sakkunniga framhålla, att det icke synes föreligga anledning att låta arbetaren börja medelst pensionsavdrag å lönen bidra till sin pensionering, förrän han varit i statens tjänst så lång tid, att anställningen vunnit en viss stadga. Det torde likaledes vara av vikt, med hänsyn icke minst till de anställda, att reglementet bestämt fixerar de anställningsperioder, som skola tjäna till ledning vid bedömande av huruvida, å ena sidan, en årsarbetare och, å andra sidan, en säsongarbetare med avseende å anställningens varaktighet fyller måttet för erhållande av pensionsrätt. I fråga om säsongarbetare är speciellt att märka, hurusom de sakkunniga ansett, att anställningen skall hava omfattat större delen — 7 månader — av vartdera av tre på varandra följande år. Även med avseende å säsongarbetarna bör alltså enligt de sakkunnigas mening gälla, att statsanställningen skall vara deras huvudsakliga sysselsättning för att pensionsrätt må kunna ifrågakomma.

Framhållas må, att den tid av 21 månader i följd eller, för säsongarbetare, 7 månader under vartdera av tre på varandra följande kalenderår, som anställningen skall hava omfattat för att pensionsrätt må kunna ernås, icke behöver infalla *efter* uppnådda 21 års ålder. En arbetare, som exempelvis varit i tjänst från och med det han fyllde 19 år, blir sålunda underkastad reglementets bestämmelser omedelbart vid uppnåendet av den fastställda åldersgränsen 21 år.

Bland de arbetare, vilka vid reglementets ikraftträdande redan äro delägare i någon av de enligt av riksdagen år 1917 antagna föreskrifter inrättade kassorna för pensionering av viss icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, torde emellertid förefinnas personer, som icke uppfylla de med avseende å minimiålder och viss minsta anställningstid

föreslagna villkoren för åtnjutande av pensionsrätt. Då det icke torde kunna sättas i fråga, att arbetare, vilka enligt nu gällande föreskrifter blivit delaktiga i en på avgiftsplikt grundad pensionering, skulle vid utfärdandet av nya pensionsbestämmelser gå miste om sin pensionsrätt, hava de sakkunniga ansett sig böra för nu avsedda fall intaga ett undantagsstadgande i 1 § 2 mom.

För att arbetaren icke skall sväva i ovisshet om från vilken tidpunkt han är underkastad pensionsreglementets bestämmelser, har föreslagits, att han skall erhålla skriftligt bevis härom. Det skriftliga beviset synes böra, där s. k. arbetsbok förekommer, meddelas genom anteckning i denna.

1926 års pensionsutredning framhöll i sitt förslag angående pensionering av 1 § 3 mom. arbetarpersonal vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen, hursom inom vissa verk löneförhållandena för arbetarpersonalen kunde vara så ordnade, att de för normala fall föreslagna pensioneringsgrunderna icke lämpligen kunde vinna tillämpning. Detta gällde exempelvis stallbetjante vid statens hingstdepåer och stuteri samt arbetarpersonalen vid statens lantbruksinstitut. Ifrågavarande arbetargrupper vore avlönade till avsevärd del genom naturaförmåner, varigenom den kontanta lönen bleve relativt låg. Såsom av vederbörande verkmyndigheter framhållits, torde det därför icke kunna ifrågasättas att ålägga dylika arbetare någon avgiftsskyldighet, utan syntes det nödigt att för dem ordna pensioneringen efter andra och mera summariska grunder.

1926 års pensionsutredning tillägger:

»Åt viss mindre stadigvarande arbetarpersonal vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk, nämligen förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader och vid statens vattenfallsverks byggnadsavdelning, kan pension vid avgång från tjänsten beredas enligt vissa i kungörelsen den 8 november 1918 (nr 859) närmare angivna regler. Den pensionering, som avses i nämnda författning, är icke grundad på någon avgiftsplikt för anställningshavarna, vadan också pensionsbeloppen satts väsentligt lägre än som med avgiftsplikt skulle komma i fråga.

Därest en motsvarande författning bleve gällande för försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen, komme härigenom frågan om den egna pensioneringen att kunna definitivt lösas beträffande den mera fast anställda arbetarpersonalen vid hingstdepåerna och lantbruksinstitutet. Skulle inom andra förvaltningsgrenar tilläventyrs finnas anställningshavare med liknande anställnings- och avlöningsförhållanden, bör även för dem pensioneringen kunna ske enligt samma författning. Därjämte synes icke uteslutet, att även vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen det kan förekomma, att anställningshavare, utan att hava innehaft den mera fasta anställning, som enligt de sakkunnigas mening bör utgöra förutsättning för delaktighet i en på avgiftsplikt grundad tjänstepensionering, likväl under så lång tid och i så stor omfattning ägnat sin arbetskraft åt statens tjänst, att han skäligen kan anses vara förtjänt av pension i en eller annan form, när han på grund av ålder eller sjukdom lämnar anställningen. Jämväl å nu omnämnda anställningshavare skulle författningen i fråga kunna komma i tillämpning.»

I vad sålunda anförts av 1926 års pensionsutredning instämma de sakkunniga. I 1 § 3 mom. av det föreslagna pensionsreglementet har fördenskill intagits en

bestämmelse, som möjliggör för Kungl. Maj:t att undantaga den till visst förvaltningsområde hörande arbetarpersonalen i dess helhet eller någon del av densamma. Ävenledes skulle från reglementet kunna undantagas arbetare, vilka i samband med statens övertagande av enskilt företag övergått till anställning i statens tjänst, detta i anslutning till vad som föreslagits i 3 § av tilläggsbestämmelserna till civila tjänstepensionsreglementet (B. 121).

2 § 1 mom. Den föreslagna huvudregeln för tjänstårsberäkningen innebär, att endast tid, under vilken arbetare före uppnående av stadgad pensionsålder genom pensionsavdrag bidragit till sin pensionering, får räknas honom till godo för pension. Härigenom ernås, att tjänstår och »avdragsår» i stort sett komma att sammanfalla, vilket i sin tur avsevärt förenklar förandet av den tjänstematrikel, som enligt stadgande i 12 § pensionsreglementet skall finnas upplagd för att tjäna till ledning vid prövning av arbetares pensionsrätt. I syfte att även i övrigt göra tjänstårsberäkningen så enkel och litet tidsödande som möjligt hava de sakkunniga uteslutit nu förekommande stadganden om att vid beräkningen skall avdragas vissa slag av tjänstledighet. Är tjänstledigheten emellertid av den art och omfattning, att arbetaren icke äger uppbära någon lön för avlöningsperioden och han alltså icke får vidkännas något pensionsavdrag för samma tid, kommer med den föreslagna avfattningen av 1 mom. icke heller i fråga någon tillgodoräkning av här avsedda tidsperiod såsom tjänstår för pension. De smärre ojämnheter, som en dylik mera summarisk regel kan medföra, uppvägas enligt de sakkunnigas mening till fullo av den administrativa vinsten av det enklare förfarings sättet.

Genom föreskriften, att såsom tjänstår skulle få räknas endast tid, som infaller före uppnåendet av pensionsåldern, hava de sakkunniga bland annat velat undvika, att anstånd med avskedet skulle kunna sättas i fråga allenast för att bereda arbetaren tillfälle att förbättra sina pensionsvillkor genom intjänande av ytterligare tjänstår. Såsom de sakkunniga i sitt betänkande angående pensionsreglemente för tjänstemannapersonal framhållit (B. 51), måste det nämligen krävas, att prövningen av anståndsfrågor uteslutande tar sikte på statens intresse och icke rörer inflytande av ovidkommande hänsyn till vederbörandes ekonomiska förhållanden.

2 § 2 mom. Bestämmelserna i 2 § 2 mom. avse att reglera tillgodoräkningsrätten i fråga om tid, under vilken arbetaren, innan pensionsreglementet blivit å honom tillämpligt, innehaft anställning i statens tjänst.

Det har därvid synts de sakkunniga rättvist att skilja mellan, å ena sidan, anställningstid, under vilken arbetaren varit skyldig att medelst pensionsavgifter lämna bidrag till sin pensionering, och, å andra sidan, anställningstid, under vilken dylik avgiftsplikt icke förelegat, oavsett om anställningen varit förenad med pensionsrätt eller icke. Anställningstid av förstnämnda art synes böra tillgodoräknas arbetare såsom tjänstår i den omfattning detta varit medgivet enligt för honom nu gällande pensionsbestämmelser. Vad åter angår anställningstid utan avgiftsplikt torde få anses skäligt föreskriva, att två tredjedelar av tid,

under vilken arbetaren innehaft sådan anställning, som enligt de nu föreslagna pensionsbestämmelserna skulle medföra rätt till pension, får räknas honom till godo såsom tjänstår. Har sålunda arbetare i nu avsedda fall före pensionsreglementets ikraftträdande innehaft anställning under trettio år, skulle han härav såsom tjänstår enligt det nya reglementet äga tillgodoräkna 20 år, vadan för hel ålderspension skulle krävas, att han under ytterligare 10 år vidkännes pensionsavdrag å sin avlöning. Den omständigheten, att vissa arbetare — t. ex. arbetare, å vilka reglementet den 31 oktober 1879 för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap är tillämpligt — nu äro tillförsäkrade pensionsrätt utan avgiftsplikt, bör enligt de sakkunnigas mening icke föranleda undantag från ovan angivna reduktionsregel. Jämväl arbetare, som för närvarande icke äga någon i lag eller författning fastställd pensionsrätt, hava nämligen såsom regel beretts viss pension enligt av riksdagen i varje särskilt fall beslutade grunder, s. k. riksdagspension. Man torde också, även utan närmare kännedom om vilka pensionsbelopp, som statsmakterna komma att slutligen fastställa för de i reglementet avsedda arbetargrupperna, kunna utgå från att de nya pensionerna komma att icke oväsentligt överstiga sådana nu utgående pensioner, som icke varit grundade på avgiftsplikt.

För att icke onödigtvis försvåra en utredning rörande anställningsförhållanden under en förfluten tidsperiod hava de sakkunniga ansett sig böra avstå från att föreslå ett eljest ur vissa synpunkter motiverat stadgande om att avdrag skall vid tjänstårsberäkningen göras för tid, under vilken arbetaren icke ägt uppbära någon avlöning. Det generella avdraget av en tredjedel av den vid beräkningen ifrågakommande anställningstiden torde kunna anses tillfyllest.

I samband med statens övertagande av ett enskilt företag uppställer sig frågan om den rätt, som bör tillkomma den övertagna personalen att räkna sig den föregående anställningstiden till godo för erhållande av pension vid avgång från statstjänsten. De sakkunniga hava i det föreslagna pensionsreglementet för tjänstemän förutsatt, att detta spörsmål bör bedömas av Kungl. Maj:t i samband med den prövning från Kungl. Maj:ts sida, som måste föregå ett dylikt övertagande av enskilt företag (B. 53). Emellertid synes det icke behöfligt att draga under Kungl. Maj:ts prövning även tillgodoräkningsfrågor, avseende arbetare, som redan före pensionsreglementets ikraftträdande av nyss nämnd anledning övergått från enskilt företag till statens tjänst. De sakkunniga föreslå fördenskull, att det skall tillkomma vederbörande verks styrelse att besluta, om och i vad mån tjänstår må tillgodoräknas arbetare för tid, under vilken han innehaft anställning hos det enskilda företaget. Någon större risk för bristande enhetlighet i tillämpningen torde ett dylikt stadgande knappast innebära.

De sakkunniga vilja i detta sammanhang framhålla lämpligheten av att frågor angående tillgodoräkning av här avsedd anställningstid i enskilt företags tjänst avgöras efter samråd med vederbörande personalorganisation.

Bestämmelsen om förbud mot dubbelberäkning av tjänstår överensstämmer med vad som föreslagits i civila tjänstepensionsreglementet (B. 53).

2 § 3 mom.

2 § 4 mom.

3 §.

Arbetarens bidrag till pensioneringskostnaderna skall enligt förslaget uttagas i form av pensionsavdrag å avlöningen. Dylikt pensionsavdrag skall verkställas vid varje »ordinarie» avlöningstillfälle efter det arbetaren erhållit pensionsrätt enligt reglementet och intill utgången av den månad, under vilken han uppnått trettio tjänstår. Så snart avlöningen för en viss tidsperiod — vecka eller månad — uppgår till belopp, minst motsvarande det i 4 § angivna pensionsavdraget för samma tid, skall sålunda avlöningen minskas med nämnda avdragsbelopp, vilket i sin tur medför rätt för arbetaren att räkna sig ifrågasvarande tid till godo såsom tjänstår. Har arbetaren åtnjutit ledighet, och är han av den anledningen icke berättigad att utbekomma någon lön vid avlöningstillfället, skall enligt förslaget icke heller ifrågakomma något pensionsavdrag för motsvarande tidsperiod, varigenom till följd av bestämmelserna i 2 § 1 mom. pensionsreglementet denna tidsperiod även undantages vid beräkningen av tjänstår för arbetaren. Tjänstår och avdragsår komma sålunda, på sätt förut framhållits, att i allmänhet sammanfalla. I praktiken skulle bestämmelserna innebära, att en veckoavlönad arbetare får räkna tjänstår även för de enstaka dagar under veckan, han kan ha varit ledig utan avlöning, men har han varit ledig *hela* veckan utan avlöning, beräknas icke tjänstår för densamma. Likaså får en arbetare, som avlönas månadsvis, räkna tjänstår för hela månaden, därest han har åtminstone någon avlöning att utfå för månaden. De sakkunniga förutsätta härvid, att dylika ledigheter utan avlöning icke förekomma i så stor utsträckning, att ett strängare och mera omständligt förfarande i tillgodoräkningshänseende kan anses påkallat.

Framhållas må, att pensionsavdrag icke nödvändigtvis behöver äga rum i samband med varje utbetalning av avlöningsbelopp, exempelvis vid förskottsutbetalning, slutreglering av ackordsvinst eller vid andra liknande avlöningstillfällen, som infalla å annan tidpunkt än de vanliga ordinarie avlöningsdagarna. Att i detalj reglera, huru för sådana fall skall förfaras, synes lämpligen böra ankomma på vederbörande verksmyndigheter.

4 § 1 mom.

För bestämmande av pensionsunderlag hava såväl 1921 års pensionskommitté som 1926 års pensionsutredning funnit ändamålsenligt att fördela arbetarpersonalen på tre grupper. Till den första gruppen skulle hänföras arbetare, för vilka ej krävdes särskild yrkesutbildning, till den andra gruppen arbetare, för vilka krävdes särskild yrkesutbildning, samt till den tredje gruppen arbetsledande förmän. För kvinnliga arbetare skulle gälla en liknande uppdelning, ehuru pensionsunderlagen för dem ansetts böra utgöra omkring 75 procent av underlagen för motsvarande manliga grupper.

Beträffande den sålunda föreslagna gruppindelningen har från vissa myndigheters sida gjorts gällande — på sätt också av vissa verksrepresentanter framhållits vid förhandlingarna med de sakkunniga — att det skulle medföra svårigheter i praktiken att draga upp gränserna i första hand mellan icke-yrkesarbetare och yrkesarbetare. Därjämte har påpekats, att de arbetsledande förmännen i allmänhet intaga en sådan ställning i lönehänseende, att de skulle

bliva missgynnade, om deras pensionsfråga löstes i anslutning till arbetarpensioneringen.

De svårigheter, som antagits bli förenade med en uppdelning av den egentliga arbetarpersonalen i icke-yrkesarbetare och yrkesarbetare, måste enligt de sakkunnigas mening betraktas såsom icke oväsentligt överdrivna. En dylik uppdelning torde nämligen i allmänhet ske redan vid bestämmande av de löneförmåner, som skola komma olika arbetare till del, i det att det kvalificerade arbetet givetvis avlönas högre än arbete, för vars utförande icke kräves särskild yrkesutbildning. De sakkunniga hava i varje fall icke kunnat finna någon annan och bättre lösning av klassificeringsproblemet beträffande den egentliga arbetarpersonalen än den, som föreslagits av de båda tidigare pensionsutredningarna. Däremot hava de sakkunniga funnit visst fog förefinnas för de erinringar, som gjorts mot att hänföra de arbetsledande förmännen till en gemensam pensionsgrupp i arbetarpensionsreglementet. Denna personalgrupp torde nämligen med avseende å såväl anställnings- som avlöningsförhållanden vara så heterogent sammansatt, att för samtliga hit hänförliga anställningshavare knappast bör fixeras ett gemensamt och då av naturliga skäl även relativt lågt pensionsunderlag. En lämpligare lösning av dessa anställningshavares pensionsfråga torde kunna vinnas genom att å dem tillämpa samma pensioneringsgrunder, som föreslagits för tjänstemannapersonalen. Enligt 4 § i tilläggsbestämmelserna till det föreslagna civila tjänstepensionsreglementet skulle Kungl. Maj:t äga besluta, att bestämmelserna i nämnda reglemente skola i tillämpliga delar bli gällande jämväl å andra icke-ordinarie befattningshavare än de i reglementet avsedda, vilka med hänsyn till anställningens art och omfattning finnas skäligen böra komma i åtnjutande av rätt till pension. I motiveringen till detta stadgande har även närmare berörts, vilka grupper av befattningshavare de sakkunniga härvid åsyftat (B. 122). Sålunda nämnas bland andra verkmästare, mästare och kontrollstämplingsbiträden vid mynt- och justeringsverket ävensom vissa befattningshavare vid försvarsväsendet, tillhörande arbetsledar- och kontorspersonalen, vilka icke äro att helt jämställa vare sig med arbetare i den av de sakkunniga använda bemärkelsen eller med någon av de tjänstemannakategorier, som skulle beredas pensionsrätt. I pensionshänseende syntes emellertid de nämnda befattningshavarna närmast böra jämföras med tjänstemännen.

De sakkunniga vilja alltså för sin del föreslå, att pensionsförhållandena för arbetsledande förmän och arbetsförestånderskor ordnas i anslutning till vad som i civila tjänstepensionsreglementet föreslagits för tjänstemän. Av denna anledning hava pensionsgrupperna för arbetare kunnat begränsas till två, den ena för icke-yrkesarbetare och den andra för yrkesarbetare.

I fråga om pensionsunderlagen hava de sakkunniga icke varit i tillfälle att grunda sitt förslag på någon ingående utredning rörande storleken av de avlöningsförmåner, som för närvarande i allmänhet åtnjutas av de arbetare, vilkas pensionsförhållanden avsikten är att reglera. En dylik utredning har nämligen ansetts draga alltför stora kostnader. Emellertid torde den pensionsnivå, som må komma att fastställas för tjänstemännen, böra bli normgivande även

för de pensionsbelopp, vilka skulle gälla för arbetare. Av 1926 års pensionsutredning har i dess betänkande angående pensionering av arbetarpersonal vid försvarsväsendet och allmänna civilförvaltningen härutinnan framhållits (sid. 40), att det icke torde böra ifrågakomma, att pensionsunderlagen för de olika grupperna icke-yrkesarbetare och yrkesarbetare översköte de pensionsunderlag, som föreslagits för de kategorier icke-ordinarie tjänstemän, med vilka de särskilda grupperna av arbetarpersonal kunde anses i anställnings- och lönehänseenden närmast jämförliga. I anslutning till detta uttalande satte pensionsutredningen pensionsunderlaget för manlig icke-yrkesarbetare något lägre än det belopp, som i det tidigare av samma utredning avgivna förslaget till ny civil pensionslag bestämts såsom pensionsunderlag för en extra ordinarie tjänsteman, tillhörande 5 lönegraden; för manlig yrkesarbetare sattes något lägre pensionsunderlag än för en extra ordinarie tjänsteman, tillhörande 7 lönegraden.

På samma sätt som pensionsunderlaget för icke-ordinarie befattning enligt det av de sakkunniga föreslagna civila tjänstepensionsreglementet genomgående skulle motsvara pensionsunderlaget för ordinarie befattning i närmast lägre lönegrad vill det synas som om, i enlighet med de principer, som 1926 års pensionsutredning fann sig böra följa vid pensionsunderlagens avvägande, pensionsunderlagen för manliga arbetare lämpligen kunde sättas i motsvarande relation till pensionsunderlagen för med dem närmast jämförliga extra ordinarie tjänstemän. Detta skulle med andra ord innebära, att pensionsunderlaget för en icke-yrkesarbetare skulle till beloppet sammanfalla med pensionsunderlaget för en extra ordinarie tjänsteman i 4 lönegraden, medan yrkesarbetaren ifråga om pensionsunderlag skulle bli jämförlig med en dylik tjänsteman i 6 lönegraden. Vid tillämpning av denna princip erhålles en fast utgångspunkt för bedömning av pensionsunderlag för arbetare, i det att pensionsunderlagen skulle bli automatiskt bestämda, så snart statsmakterna tagit ställning till frågan vilka pensionsunderlag, som skola tillämpas för extra ordinarie tjänstemän uti ifrågavarande lönegrader. Detta torde vara av stor betydelse i betraktande icke minst av såväl löne- som pensionsfrågornas nuvarande ovissa läge.

I sitt betänkande med förslag till civilt tjänstepensionsreglemente hava de sakkunniga uttryckligen betonat (B. 4), att de pensionsbelopp, som innefattades i de sakkunnigas förslag, voro *helt avhängiga av den lönenivå, vilken 1928 års lönekommitté föreslagit skola bli gällande efter dyrtidstilläggens inarbetande i nuvarande fasta löner*. På grund av det nära sambandet mellan tjänstemanna- och arbetarpersonalens pensionsfrågor gäller detta uttalande i lika mån med avseende å det nu framlagda förslaget till blivande pensioner för arbetare.

Vad angår kvinnliga arbetare hava de sakkunniga icke funnit anledning frångå den av både 1921 års pensionskommitté och 1926 års pensionsutredning tillämpade principen, att pensionsunderlagen för de olika grupperna kvinnliga arbetare böra utgöra omkring 75 procent av underlagen för motsvarande manliga arbetare.

Vid de beräkningar, som lagts till grund för pensionsavdragens bestämmande har — i likhet med vad som skett vid motsvarande beräkningar av

pensionsavdrag för tjänstemän i de sakkunnigas förslag till civilt tjänstepensionsreglemente — tillämpats den av särskilda, inom handelsdepartementet tillkallade sakkunniga utarbetade dödlighetstabellen R 32 för män (se statens off. utredn. 1932: 4) i fråga om såväl manliga som kvinnliga anställda samt en räntefot av 4½ %. Hänsyn har icke tagits till invaliditet, utan pensionen har antagits utgå från 63 års ålder. Genomsnittlig inträdesålder har antagits vara i första pensionsgruppen 21 år och i andra pensionsgruppen 25 år. I vardera gruppen har arbetare förutsatts inträda direkt; arbetare i grupp II har sålunda vid ifrågavarande beräkningar behandlats, som om han icke förut haft anställning i grupp I. Såsom förut nämnts, äro pensionsavdragen avsedda att täcka en tredjedel av pensionskostnaderna. Vidare må nämnas, att de försäkringstekniskt beräknade pensionsavdragen avrundats till närmaste 5-tal ören.

De sakkunniga vilja slutligen i detta sammanhang framhålla, att frågan om eventuell fondering av arbetarnas bidrag till pensionskostnadernas bestridande lämnats öppen i det föreliggande reglementsförslaget av samma skäl, som föranlett de sakkunniga att i förslaget till civilt tjänstepensionsreglemente utsluta alla föreskrifter rörande pensionsfonder och deras förvaltning m. m. (B. 36 o. f.)

Inplaceringen av arbetarna i pensionsgrupper synes i regel böra ankomma på 4 § 2 mom. vederbörande verks styrelse, Kungl. Maj:t dock obetaget att fatta beslut i detta hänseende, därest så för särskilda fall skulle befinnas lämpligt, exempelvis i samband med enskilt företags övertagande av staten. De sakkunniga förutsätta emellertid, att verksstyrelsen förhandlar med vederbörande arbetarorganisation, innan den träffar sitt avgörande i fråga om viss arbetarkategori hänförande till den ena eller andra pensionsgruppen. I allmänhet synes man dock kunna antaga, att eventuella tvistigheter med avseende å den rätta placeringen i pensionsgrupp vinna sin lösning redan vid upprättande av kollektivavtal mellan verket och personalorganisationen eller eljest i samband med beslut angående de avlönings- och anställningsvillkor, som skola gälla för ifrågavarande arbetare.

Det har synts de sakkunniga skäligt, att en arbetare, som utan något sitt förvällande förflyttas till anställning med lägre pensionsunderlag, likväl skall tillåtas kvarstå i den högre pensionsgruppen med de rättigheter och skyldigheter, som för denna grupp finnas stadgade. Samma förmån bör han däremot icke åtnjuta om förflyttningen skett efter egen ansökning eller på grund av något hans förvällande, utan skall han i detta fall efter förflyttningen tillhöra den lägre pensionsgruppen.

Slutligen innehåller förevarande paragraf ett stadgande av innebörd, att, om den anställning arbetaren innehar anses böra nedflyttas från den högre till den lägre pensionsgruppen, detta icke skall medföra någon förändring i pensionshänseende för den, som vid nedflyttningen innehade anställning av nu nämnt slag.

5 §.

Samtliga här avsedda föreskrifter hava sin motsvarighet i vad som av de sakkunniga föreslagits skola gälla för ordinarie tjänstemän enligt 17 § civila tjänstepensionsreglementet (B. 81).

6 §. Enligt de vid kommunikationsverken gällande pensionsbestämmelserna för viss arbetarpersonal utgör pensionsåldern för manliga arbetare i allmänhet 65 år och för kvinnliga arbetare 60 år. 1921 års pensionskommitté och 1926 års pensionsutredning föreslog för sin del, att pensionsåldern borde bestämmas till 65 år för manliga och till 62 år för kvinnliga arbetare.

Beträffande tjänstemannapersonal vid den civila statsförvaltningen hava de sakkunniga funnit sig böra på anförda skäl (B. 25 o. f.) förorda en normal pensionsålder av 63 år — lika för man och kvinna — för tjänstemän, tillhörande de 12 lägsta lönegraderna å löneskalan. Det förefinnes uppenbarligen icke någon anledning att föreslå annan pensionsålder för de anställningshavare, om vilka nu är fråga. Från personalhåll hava visserligen framställts krav på en nedsättning av pensionsåldern till normalt 60 år, men de sakkunniga hava icke ansett sig kunna tillstyrka en så långt gående sänkning, alldenstund olikheterna med avseende å tjänstgöringsförhållandena mellan arbetarna å ena och de med dem närmast jämförliga tjänstemännen å andra sidan knappast torde vara så stora, att en lägre pensionsålder för arbetare kan anses därav generellt betingad. Icke heller föreligga några särskilda omständigheter, som skulle kunna motivera ett frångående beträffande arbetare av den utav de sakkunniga intagna ståndpunkten, att pensionsåldern i princip bör vara lika för man och kvinna.

7 § 1 mom. I överensstämmelse med vad som föreslagits för tjänstemän skulle förekomma följande tre olika slag av pension:

1) *ålderspension*, som tillkommer arbetare, vilken entledigas vid eller efter uppnådd pensionsålder;

2) *invalidpension*, som tillkommer arbetare, vilken entledigas på grund därav, att han till följd av olycksfall i arbetet blivit oförmögen att behörigen utföra honom åliggande arbete; samt

3) *sjukpension*, som tillkommer arbetare, vilken entledigas på grund därav, att han till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte, som icke är att hänföra till olycksfall i arbetet, blivit oförmögen att behörigen utföra honom åliggande arbete.

Såsom förutsättning för åtnjutande av sjukpension skulle dock gälla, att arbetaren vid entledigandet uppnått en levnadsålder av trettio år och kan räkna minst fem tjänstår. Motsvarande villkor för sjukpension ha av de sakkunniga föreslagits för extra ordinarie tjänstemän (25 § civila tjänstepensionsreglementet; B. 108).

7 § 2 mom. Enligt det framlagda förslaget till pensionsreglemente för tjänstemän kan myndighet mot beviljande av sjukpension entlediga tjänsteman, vilken uppnått en levnadsålder, som med högst tre år understiger den för honom bestämda pensionsåldern, därest det befinnes, att han är urståndsatt att på tillfreds-

ställande sätt fullgöra sina tjänståligganden. Mot denna bestämmelse svarar en föreskrift om rätt för ordinarie tjänsteman att under vissa förutsättningar kunna vid frivillig avgång ur statens tjänst tidigast tre år före pensionsåldern komma i åtnjutande av förtidspension.

Dylik rätt till förtidspension har icke föreslagits beträffande icke-ordinarie tjänstemän och synes ej heller böra ifrågakomma för arbetare. Däremot torde det vara av största betydelse för vederbörande myndigheter att kunna sjukpensionera en arbetare, som, utan att vara direkt oförmögen till arbete, dock finnes före uppnåendet av pensionsåldern hava så väsentligt nedsatta kroppskrafter, att han icke förmår på ett tillfredsställande sätt fullgöra sitt arbete. Då påfrestningen i vissa yrken är väsentligt större än i andra, och den föreslagna pensionsåldern fördenskull i åtskilliga fall kan befinnas väl hög, torde sakliga skäl tala för att utsträcka möjligheterna till dylik pensionering av arbetare utöver de tre år före pensionsåldern, som föreslagits beträffande tjänstemännen. Med hänsyn jämväl till den ringa erfarenhet, som hittills kunnat vinnas angående kvinnlig arbetares förmåga att vid mera framskriden levnadsålder prestera ett fullgott arbetsresultat, synes gränsen för här avsedd förtidspensionering lämpligen böra sättas till sju år före pensionsåldern, varigenom tillräckliga möjligheter torde förefinnas för en individuell anpassning av bestämmelserna angående den tidpunkt, från och med vilken pension må åtnjutas.

Såsom villkor för åtnjutande av hel ålderspension skulle enligt förslaget gälla, att arbetaren vid pensionsålderns uppnående kan räkna minst trettio tjänstår. Alldenstund tjänstår och »avdragsår» skulle komma att enligt grunderna för tjänstårsberäkningen praktiskt taget sammanfalla, har anledning icke förelegat — lika litet som beträffande tjänstemännen — att för ålderspensionens bestämmande räkna med en statspensionsdel, som sättes i förhållande till antalet tjänstår, och en avdragspensionsdel, som beräknas efter antalet avdragsår. I stället betraktas enligt förslaget pensionen såsom en helhet, vars storlek är ställd i relation till pensionsunderlaget och antalet tjänstår. Därest tjänståren icke uppgå till det för hel pension stadgade antalet av trettio, skulle pensionen avkortas på sådant sätt, att den avkortade pensionen motsvarar beloppet av hel pension, minskad med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed tjänståren understiga trettio.

Utöver nämnda huvudregel för ålderspensions bestämmande har till paragrafen fogats vissa föreskrifter angående beräkning av pension för den, som under kortare tid än tre år innehaft den anställning, från vilken avgång sker. I sådant hänseende skulle gälla, att pensionen grundas på en medeltalsberäkning av de högsta pensionsunderlag, som varit fastställda för arbetaren under ifrågavarande tidsperiod. Ett stadgande av övergångsnatur har därvid synts erforderligt till förtydligande av vad som skall anses hava utgjort arbetarens pensionsunderlag för tid, innan reglementet blev gällande inom det förvaltningsområde han tillhör. Ändamålsenligt synes då vara att tillämpa det pensionsunderlag, som enligt det nya reglementet är fastställt för den pensions-

grupp, till vilken arbetaren skulle varit hänförd, om reglementet under den åsyftade tiden varit gällande för honom.

9 §. Föreskriften, att invalidpension skall utgå med ett belopp, motsvarande det för arbetaren vid tiden för olycksfallet gällande pensionsunderlaget, överensstämmer med nu i allmänhet gällande pensioneringsgrunder för befattningshavare i statens tjänst.

10 §. Föreskrifterna angående beräkning av sjukpension äro avfattade i full överensstämmelse med vad som föreslagits skola gälla för extra ordinarie tjänstemän. De sakkuniga anse sålunda skäligt, att sjukpension utgår med halva beloppet av hel pension, om antalet tjänstår vid avgången understiger tio men eljest med lägst sjuttiofem procent av hel pension. Alldenstund sjukpensionen i övrigt skulle bestämmas med tillämpning av de för beräkning av ålderspension gällande reglerna, följer därav, att sjukpensionen vid fullt antal tjänstår (30) kommer att till beloppet sammanfalla med det för vederbörande pensionsgrupp fastställda pensionsunderlaget.

På sätt vid behandlingen av 7 § framhållits, skulle rätt till sjukpension icke tillkomma arbetare, som vid avgången ur tjänst ej kan räkna minst fem tjänstår. Slutligen skulle den restriktionen gälla, att sjukpensionen icke får överstiga den ålderspension, som skulle hava tillkommit arbetaren, därest han med oförändrat pensionsunderlag oavbrutet kvarstått i anställningen till pensionsålderns inträde. Uttrycket »oavbrutet kvarstått» avser att undanröja tvekan angående stadgandets tillämpning vid sjukpensionering av säsongarbetare. I dylika fall torde det nämligen vara lämpligt, att beloppet av den ålderspension, med vilken sjukpensionen skall jämföras, beräknas under antagande att säsongarbetaren under den tid, som återstår till pensionsåldern, skulle innehåft sin anställning utan avbrott. Sjukpensionens egentliga karaktär av understöd synes nämligen motivera en dylik eftergift från statens sida och jämväl ur enkelhetens synpunkt torde en anordning av föreslagen innebörd vara att förorda.

11 § 1 mom. Med hänsyn till det jämförelsevis ringa antal myndigheter, som sysselsätta arbetare, å vilka det föreslagna pensionsreglementet skulle bliva gällande, torde bristande enhetlighet vid tillämpningen av reglementet knappast behöva befaras, om prövningen av pensionsfrågorna anförtros åt vederbörande verks styrelse. Icke heller kunna reglementets föreskrifter anses så invecklade, att en centralisering av prövningsförfarandet av den anledningen kan befinnas önskelig.

Angående tolkningen av uttrycket »vederbörande verks styrelse» tillåta sig de sakkunniga hänvisa till innehållet i 4 § av tilläggsbestämmelserna till det av 1928 års lönekommitté föreslagna allmänna avlöningsreglementet, vilken paragraf har följande lydelse:

»Där ej annorlunda i avlöningsreglementet eller dessa tilläggsbestämmelser stadgas, tillkommer beslutanderätten i frågor, som där avses, vederbörande

verksstyrelse eller ock den myndighet eller tjänsteman, som i enlighet med vad därom må vara särskilt bestämt, eljest i ärenden av ifrågavarande beskaffenhet innehar verksstyrelsens befogenhet.»

Något särskilt stadgande i arbetarpensionsreglementet av liknande innebörd synes icke vara erforderligt.

Det måste anses överensstämmande med god ordning, att arbetare efter från- 11 § 2 mom. trädandet av sin anställning i statens tjänst är i besittning av en handling, som styrker hans pensionsrätt. Lämpligen kan denna handling givas formen av ett pensionsbrev, i enlighet med vad som föreslagits i de sakkunnigas betänkande angående civilt tjänstepensionsreglemente, till vilket de sakkunniga i denna del hänvisa (B. 62 o. f.).

Beträffande förandet av anteckningar rörande de förhållanden, som öva in- 12 §. flytande å pensionsfrågan, gäller vad därom uttalats i betänkandet om tjänstemannapensionering (B. 64). De sakkunniga hava förutsatt, att Kungl. Maj:t skulle utfärda närmare föreskrifter i fråga om tjänstematrikels innehåll och uppställning. I tillämpliga delar torde det formulär, som må bliva fastställt beträffande tjänstemän, kunna tjäna som mönster även för motsvarande anteckningar beträffande arbetare.

Paragrafen innehåller en avrundningsregel, i syfte att pensions belopp alltid 13 §. skall sluta på helt kronor.

Då de sakkunniga föreslå, att pension skall utgå från och med dagen näst 14 §. efter den, då avgång från anställningen ägt rum, förutsätta de, att entledigande med pension i allmänhet kommer att äga rum vid utgången av kalendermånad, varigenom undvikes, att första pensionsutbetalningen skulle avse kortare tid än en månad. Själva pensionsutbetalningen skulle, i likhet med vad som föreslagits beträffande tjänstemannapersonal, ombesörjas av postverket enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t (B. 56—57).

De sakkunnigas principiella synpunkter på frågan om pensionsrättens för- 15 §. verkande i olika fall hava närmare belysts i förslaget till civilt tjänstepensionsreglemente (B. 57 o. f.). Enligt de sakkunnigas mening bör pension icke få åtnjutas av den, som till följd av fel eller försummelse skilts från sin anställning, varemot nationaliteten vid avskedet, i motsats till vad nu är fallet, icke synts böra röna inflytande å rätten till pension.

Arbetare, som entledigats till följd av fel eller försummelse, skulle emellertid, på sätt stadgas i 17 § av det föreslagna pensionsreglementet, erhålla viss rätt till uppskjuten livränta.

Begär pensionstagare någon förbrytelse, som föranleder ådömande av frihetsstraff, eller är han föremål för åtgärd, som förklarats skola träda i stället för sådant straff, eller ock avtjänar tvångsarbete, har det synts de sakkunniga befogat att indraga de två tredjedelar av pensionen, som anses helt bekostade

av staten, och endast låta honom behålla den del, som svarar mot de pensionsavdrag han under anställningstiden fått vidkännas. Utväg har emellertid lämnats öppen för den myndighet, som beviljat pensionen, att kunna medgiva sådan anhörig till pensionstagaren, vilken för sitt uppehälle är beroende av honom, rätt att uppbära det förverkade pensionsbeloppet eller del därav.

16 §.

Beträffande minskning eller indragning av pensionsbelopp vid sammanträffande av flera pensioner eller av pension och lön för annan statsanställning hava de sakkunniga i sitt betänkande med förslag till civilt tjänstepensionsreglemente hävdadt den uppfattningen, att, enär pensioneringen vore att betrakta som ett slags försäkring, den pension, som en gång tillerkänts en befattningshavare, borde för framtiden lämnas orubbad, såvida icke begånget brott gäve anledning till viss minskning av pensionen. De sakkunniga tillade emellertid, att de därmed icke ville hava sagt, att hänsyn ej skulle behöva tagas till en redan utgående pension vid bestämmande av andra ersättningar, som kunde komma vederbörande pensionstagare till del (B. 83).

Därest en pensionstagare på nytt skulle erhålla anställning i statens tjänst, borde fördenskull upptagas till prövning, om och i vad mån avdrag å lönen skulle med hänsyn till den förut beviljade pensionen äga rum. Någon inskränkning i rätten att förvärva ålderspension för två tjänster hade de sakkunniga däremot icke ansett sig böra föreslå, alldenstund enligt bestämmelserna om tjänstårsberäkning skulle gälla, att tid, som tagits i beräkning såsom tjänstår för grundläggandet av rätt till pension, icke i något avseende må ånyo tillgodoräknas såsom tjänstår, så framt icke under nämnda tid fullgjorts annat arbete än det, på vilket den tidigare tjänstårsberäkningen grundats.

Skulle det emellertid inträffa, att en tjänsteman, som beviljats invalid- eller sjukpension, efter sedermera inträdd förbättring i hälsotillståndet erhåller med pensionsrätt förenad statsanställning, syntes såväl lönen i den nya anställningen som sedermera pensionen på grund av densamma böra underkastas en lämpligt avvägd minskning. Erforderliga föreskrifter om lönereduktion i nu avsett fall ansågos böra meddelas i annan ordning och pensionsreglementet endast innehålla bestämmelser angående sammanträffande av pensioner.

Berörda principuttalanden hava även tillämpning beträffande arbetare. I 16 § har därför införts ett stadgande, enligt vilket arbetare, som åtnjuter invalid- eller sjukpension men sedermera erhåller pension för annan statsanställning, skulle få sistnämnda pension minskad med ett belopp, motsvarande två tredjedelar av den lägre pensionen eller, om båda äro lika, av den ena av dem.

17 § 1 och 2
mom.

De sakkunniga hava i sitt betänkande angående civilt tjänstepensionsreglemente föreslagit, att en tjänsteman, som avgår ur statens tjänst utan att uppfylla villkoren för erhållande av pension enligt reglementet, skulle från och med avgången vara försäkrad till erhållande av uppskjuten livränta till ett belopp, för år räknat, som svarar mot den intjänata pensionen eller viss del därav.

Rörande den närmare innebörden av detta förslag, som de sakkunniga ansett böra bli tillämpligt jämväl å pensionsberättigad arbetarpersonal, hänvisas till nämnda betänkande (B. 90—94). Här torde allenast böra framhållas, hurusom vid beräkning av intjänt pension — varmed förstås ett belopp, som vid varje särskild tidpunkt kan sägas vara lika med fribrevsvärdet av en livränteförsäkring till pensionens hela belopp, d. v. s. det reducerade livräntebelopp, som kan erhållas för redan erlagda försäkringspremier — skulle tillämpas den för arbetare fastställda pensionsåldern, 63 år.

Såsom ett särskilt moment i förevarande paragraf hava de sakkunniga in-17 § 3 mom. tagit vissa föreskrifter, som avse att underlätta paragrafens tillämpning å säsongarbetare. Enär beträffande säsongarbetare i regel torde förfaras så, att de formellt uppsägas vid varje anställningsperiods utgång, kunde den frågan uppstå, huruvida arbetarens rätt till uppskjuten livränta skulle vid varje dylikt tillfälle behöva fastställas och skriftligt bevis därom utfärdas. Detta vore uppenbarligen orimligt och skulle förorsaka en mängd onödigt arbete, då som regel torde kunna förutsättas, att arbetaren vid nästa arbetssäongs ingång ånyo kommer att vinna anställning vid verket. I stället synes man enligt de sakkunnigas mening kunna ordna frågan på det sättet, att säsongarbetare vid tillämpning av stadgandena i 17 § ej skall anses hava avgått ur statens tjänst, förrän han under ett helt kalenderår icke haft anställning. Det torde också vid denna tidrymds utgång böra ankomma på honom själv att göra framställning om erhållande av sådant bevis om rätt till uppskjuten livränta, som han är berättigad att utbekomma enligt bestämmelserna i 2 mom.

Skulle livränteförsäkrad person vid en senare tidpunkt återinträda i sådan 17 § 4 mom. statsanställning, som är förenad med rätt till tjänstepension, förefinnes tydligen icke någon anledning att bibehålla honom vid hans rätt till särskild livränta för den tidigare anställningstiden. Det har därför synts de sakkunniga lämpligt att föreslå ett stadgande, enligt vilket han i stället äger tillgodoräkna förut förvärvade tjänstår vid bestämmande av pensionen för den nya tjänsten.

Förevarande paragraf innehåller en allmän bestämmelse angående upphävande av de olika pensionsstadganden, som kunna finnas stridande mot det nya arbetarpensionsreglementets bestämmelser. Å anställningshavare, som redan erhållit pension enligt de äldre föreskrifterna, skulle emellertid dessa alltjämt äga tillämpning.

18 §.

Sist i pensionsreglementet har intagits ett stadgande om befogenhet för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga för reglementets tillämpning.

Författningsförslag.

Förslag

till

Reglemente angående tjänstepension för arbetare i statens tjänst.

(Tjänstepensionsreglementet för arbetare.)

1 §.

1. Detta reglemente äger tillämpning å sådana arbetare i statens tjänst, vilka fylla ett fortlöpande om ock endast för viss del av året förefintligt behov av arbetskraft och för vilka fastställts en arbetstid av normal omfattning.

2. Såsom förutsättning för reglementets tillämplighet gäller, att arbetaren nått en levnadsålder av minst 21 år samt att hans anställning antingen fortgått 21 månader i följd eller ock för vart och ett av tre på varandra följande kalenderår omfattat minst 7 månader. Vad sålunda stadgats äger dock icke tillämpning å sådan arbetare, som vid reglementets ikraftträdande är delägare i kassa för pensionering av vissa icke-ordinarie anställningshavare i statens tjänst.

Arbetare skall erhålla skriftligt bevis om den tidpunkt, från vilken han är underkastad reglementets bestämmelser.

3. Från tillämpningen av bestämmelserna i reglementet kunna genom beslut av Kungl. Maj:t undantagas såväl den till visst förvaltningsområde hörande arbetarpersonalen i dess helhet eller någon del av densamma som ock arbetare, vilka i samband med statens övertagande av enskilt företag övergått till anställning i statens tjänst.

2 §.

1. Tjänstår, som avses i detta reglemente, beräknas för tid, under vilken arbetare före uppnående av den för honom i reglementet stadgade pensionsåldern vidkänts pensionsavdrag, varom förmäles i 3 och 4 §§.

2. Därest arbetare under tid, som förflutit innan detta reglemente blivit tillämpligt å honom, innehaft sådan med pensionsrätt förenad statsanställning, i vilken skyldighet förelegat för honom att erlägga avgift för egen pensionering, skall dylik anställning tillgodoräknas honom såsom tjänstår i den omfattning detta varit medgivet enligt för honom då gällande pensionsbestämmelser.

Arbetare, som eljest innehaft med eller utan pensionsrätt förenad statsanställning av beskaffenhet och under förutsättningar, som i 1 § sägs, äger såsom tjänstår tillgodoräkna två tredjedelar av ifrågavarande anställningstid.

3. Har arbetare i samband med statens övertagande av enskilt företag övergått till statens tjänst, beror på prövning i den ordning Kungl. Maj:t föreskri-

ver, om och i vad mån tid, under vilken arbetaren innehaft anställning hos det enskilda företaget, må tillgodoräknas honom såsom tjänstår.

I fråga om den, som före detta reglementes ikraftträdande sålunda övergått från enskilt företags till statens tjänst, tillkommer det vederbörande verks styrelse att besluta, om och i vad mån tjänstår må tillgodoräknas arbetaren för tid, under vilken han innehaft anställning hos det enskilda företaget.

4. Tid, som tagits i beräkning såsom tjänstår för grundläggandet av rätt till pension, må icke i något avseende ånyo tillgodoräknas såsom tjänstår, så framt icke under nämnda tid fullgjorts annat arbete än det, på vilket den tidigare tjänstårsberäkningen grundats.

3 §.

Från och med den dag arbetare erhåller pensionsrätt enligt detta reglemente och intill utgången av den månad, under vilken han uppnår trettio tjänstår, skall han å sin avlöning vidkännas *pensionsavdrag* till belopp, som framgår av bestämmelserna i 4 §.

Är arbetare vid ordinarie avlöningstillfälle icke berättigad att utbekomma någon avlöning för den tidsperiod löneutbetalningen avser, skall han icke heller vidkännas pensionsavdrag för nämnda tidsperiod.

4 §.

1. Arbetare skall tillhöra endera av nedanstående pensionsgrupper, för vilka gälla här nedan angivna pensionsunderlag och pensionsavdrag.

Pensionsgrupper	Pensionsunderlag kronor		Pensionsavdrag kronor			
	man	kvinna	för månad		för vecka	
			man	kvinna	man	kvinna
1. Arbetare i anställning, för vilken ej kräves särskild yrkesutbildning	2 052	1 536	4'55	3'40	1'05	—'80
2. Arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning	2 268	1 704	6'10	4'60	1'40	1'05

2. Där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, tillkommer det vederbörande verks styrelse att meddela föreskrifter beträffande arbetarnas placering i pensionsgrupper.

5 §.

1. Varder arbetare utan något sitt förvållande förflyttad till anställning med lägre pensionsunderlag, skall i pensionshänseende för honom fortfarande gälla, vad som finnes stadgat i fråga om den anställning han vid förflyttningen innehade.

2. Har arbetare efter egen ansökning förflyttats till anställning med lägre pensionsunderlag eller har sådan förflyttning föranletts av något arbetarens

förvällande, skall i pensionshänseende gälla, vad som finnes stadgat för den anställning, till vilken han förflyttats.

3. Nedflyttas anställning från pensionsgrupp med högre till pensionsgrupp med lägre pensionsunderlag, skall i pensionshänseende icke inträda förändring för den, som vid nedflyttningen innehade anställning.

6 §.

Pensionsåldern inträder vid utgången av den månad, under vilken arbetaren uppnår en levnadsålder av 63 år.

7 §.

1. Rätt att åtnjuta pension enligt detta reglemente tillkommer:

a) arbetare, som entledigas vid eller efter uppnådd pensionsålder, *ålderspension*;

b) arbetare, som entledigas på grund därav, att han till följd av olycksfall i arbetet blivit oförmögen att behörigen utföra honom åliggande arbete, *invalidpension*;

c) arbetare, som entledigas på grund därav, att han till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall, än under b) sägs, blivit oförmögen att behörigen utföra honom åliggande arbete, dock under förutsättning, att han vid entledigandet uppnått en levnadsålder av trettio år och kan räkna minst fem tjänstår, *sjukpension*.

2. Därest vederbörande myndighet så prövar skäligt, må sjukpension jämväl kunna tillerkännas arbetare, vilken vid en levnadsålder, som med högst sju år understiger den för honom bestämda pensionsåldern, entledigas på grund därav, att han till följd av nedsatt arbetsförmåga eller av annan anledning befinnes urständsat att på tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden.

8 §.

1. Ålderspension bestämmes i förhållande till antalet tjänstår sålunda, att *hel* pension utgår, därest arbetaren kan räkna minst trettio tjänstår, men eljest *avkortad* pension.

2. Hel pension sammanfaller till beloppet med det för arbetaren enligt detta reglemente gällande pensionsunderlaget; dock att för den, som under kortare tid än tre år innehaft den anställning, från vilken avgång äger rum, beloppet av hel pension skall utgöra medeltalet av de högsta pensionsunderlag, vilka under vart och ett av de tre senast förflutna åren före avgången varit gällande för honom.

Därest härvid skall tagas hänsyn till tid före det reglementet vunnit tillämpning å arbetaren, skall så anses, som om för honom under sådan tid gällt det pensionsunderlag, som vid pensioneringstillfället är fastställt för den pensionsgrupp, till vilken arbetaren skulle varit hänförd, om reglementet under ifrågasvarande tid varit gällande för honom.

3. Avkortad pension motsvarar beloppet av hel pension, minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed tjänståren understiga trettio.

9 §.

Invalidpension utgår med ett belopp, motsvarande det för arbetaren vid tiden för olycksfallet gällande pensionsunderlaget.

10 §.

Sjukpension bestämmes enligt de i 8 § angivna grunderna, varvid emellertid skall iakttagas, å ena sidan, att sjukpension skall utgå med femtio procent av hel pension, om antalet tjänstår vid avgången understiger tio, men eljest med lägst sjuttiofem procent av hel pension samt, å andra sidan, att sjukpensionen icke må överstiga den ålderspension, som skulle hava tillkommit arbetaren, därest han med oförändrat pensionsunderlag oavbrutet kvarstått i anställningen till pensionsålderns inträde.

11 §.

1. Fråga om arbetares rätt till pension enligt detta reglemente prövas av vederbörande verks styrelse.

2. Då pension beviljas, skall den pensionsberättigade erhålla skriftligt bevis därom.

12 §.

Till ledning vid prövning av arbetares pensionsrätt skall hos vederbörande myndigheter föras tjänstematrikel enligt de närmare föreskrifter, som utfärdas av Kungl. Maj:t.

13 §.

Därest vid beräkning av pensions belopp enligt grunderna i detta reglemente beloppet icke är i helt krontal jämnt delbart med tolv, skall detsamma avrundas till närmast högre sålunda delbara tal.

14 §.

1. Pension till belopp för år räknat, som framgår av detta reglemente, utgår, där ej annorlunda i reglementet stadgas, från och med dagen näst efter den, då avgång från anställningen ägt rum, till och med den månad, under vilken pensionstagaren avlider.

2. Utbetalning av pension sker månadsvis i efterskott genom postverket enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t.

15 §.

1. Pension enligt detta reglemente må ej åtnjutas av den, som till följd av fel eller försummelse skilts från sin anställning.

2. Pensionstagare, som undergår direkt ådömt frihetsstraff eller är föremål för åtgärd, som förklarats skola träda i stället för sådant straff, eller ock avtjänar ådömt tvångsarbete, må för den tiden uppbära allenast en tredjedel av pensionen.

Har här avsedd pensionstagare anhörig, vilken för sitt uppehålle är beroende av honom, må den myndighet, som beviljat pensionen, kunna medgiva sådan anhörig rätt att uppbära det förverkade pensionsbeloppet eller del därav.

16 §.

Därest arbetare, som åtnjuter invalid- eller sjukpension, erhåller pension för annan statsanställning, skall sistnämnda pension minskas med ett belopp, motsvarande två tredjedelar av den lägre pensionen eller, om båda äro lika, av den ena av dem.

17 §.

1. Arbetare, som avgår ur statens tjänst utan rätt att komma i åtnjutande av pension enligt detta reglemente, är från och med avgången försäkrad till erhållande av *uppskjuten livränta* till det belopp, för år räknat, som enligt försäkringsteknisk beräkning svarar mot den intjänta pensionen.

Därest antalet tjänstår vid avgången understiger trettio, minskas den intjänta pensionen med två procent för varje felande helt tjänstår. För arbetare, vilken entledigats på egen ansökan eller till följd av fel eller försummelse skilts från sin anställning, skall emellertid den intjänta pensionen i varje fall minskas med två tredjedelar.

Livräntan utbetalas från och med månaden näst efter den, under vilken vederbörande uppnått en levnadsålder av 63 år.

2. Arbetare skall erhålla skriftligt bevis över honom vid avgång ur statens tjänst tillkommande rätt till uppskjuten livränta.

3. Arbetare, vilken icke haft årsanställning utan varit anställd allenast för viss del av varje år, skall vid tillämpning av stadgandena i denna paragraf anses hava avgått ur statens tjänst, när han under ett helt kalenderår icke haft anställning; och skall utfärdandet för honom av bevis, varom förmåles i 2 mom., ske endast på därom gjord framställning.

4. Därest livränteförsäkrad person ånyo vinner anställning, som avses i detta reglemente, upphör hans rätt till livränta och skall i stället vid bestämmande av pensionen för den nya anställningen hänsyn tagas till den tid, under vilken vederbörande förut innehåft sådan anställning, som enligt bestämmelserna i 2 § må räknas honom till godo såsom tjänstår för pension.

18 §.

Vad i reglementen eller andra av Kungl. Maj:t utfärdade författningar eller föreskrifter finnes stridande mot bestämmelserna i detta reglemente, upphör att gälla från och med den 1 juli

De närmare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga för reglementets tillämpning, meddelas av Kungl. Maj:t.

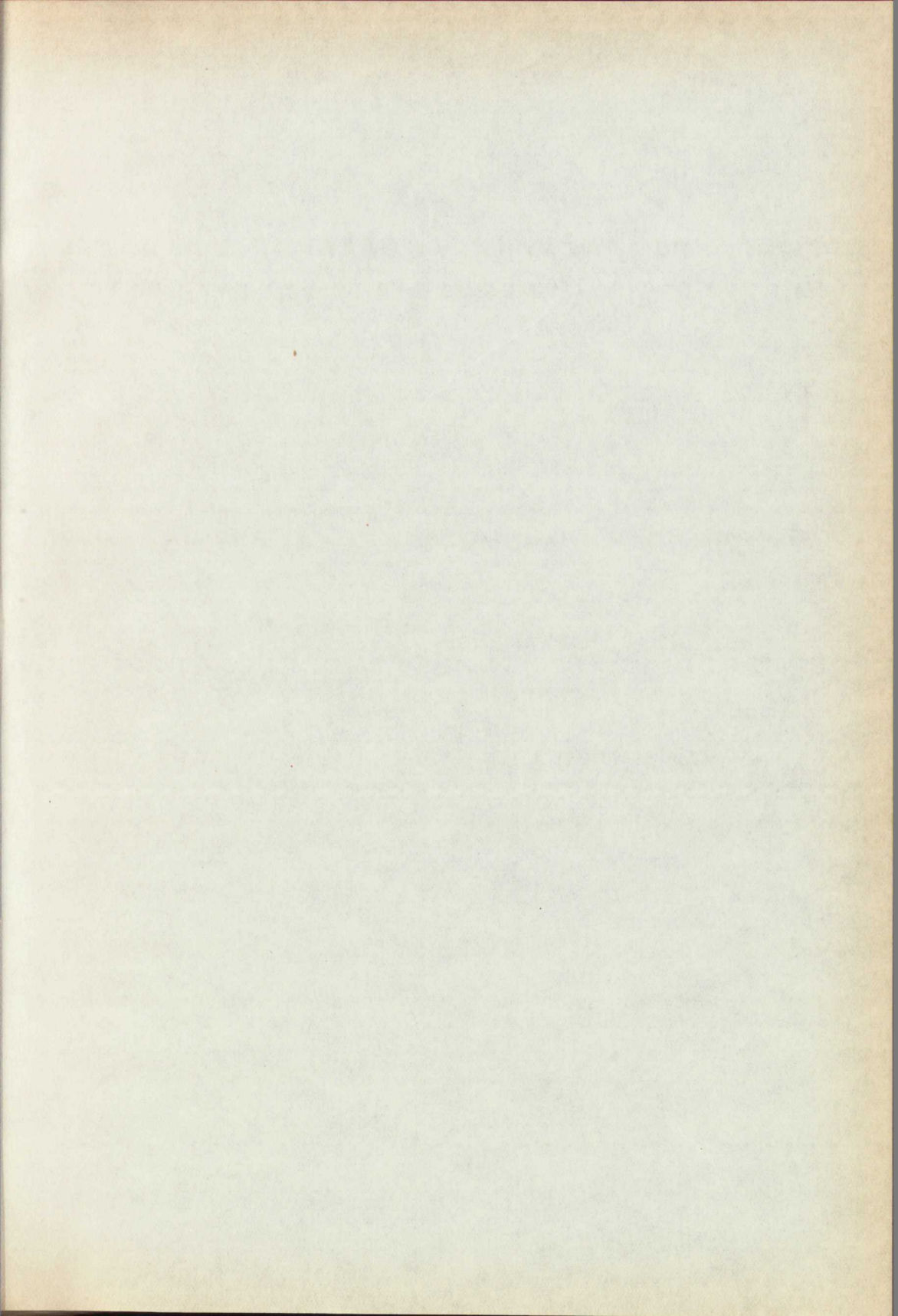
Särskilda yttranden.

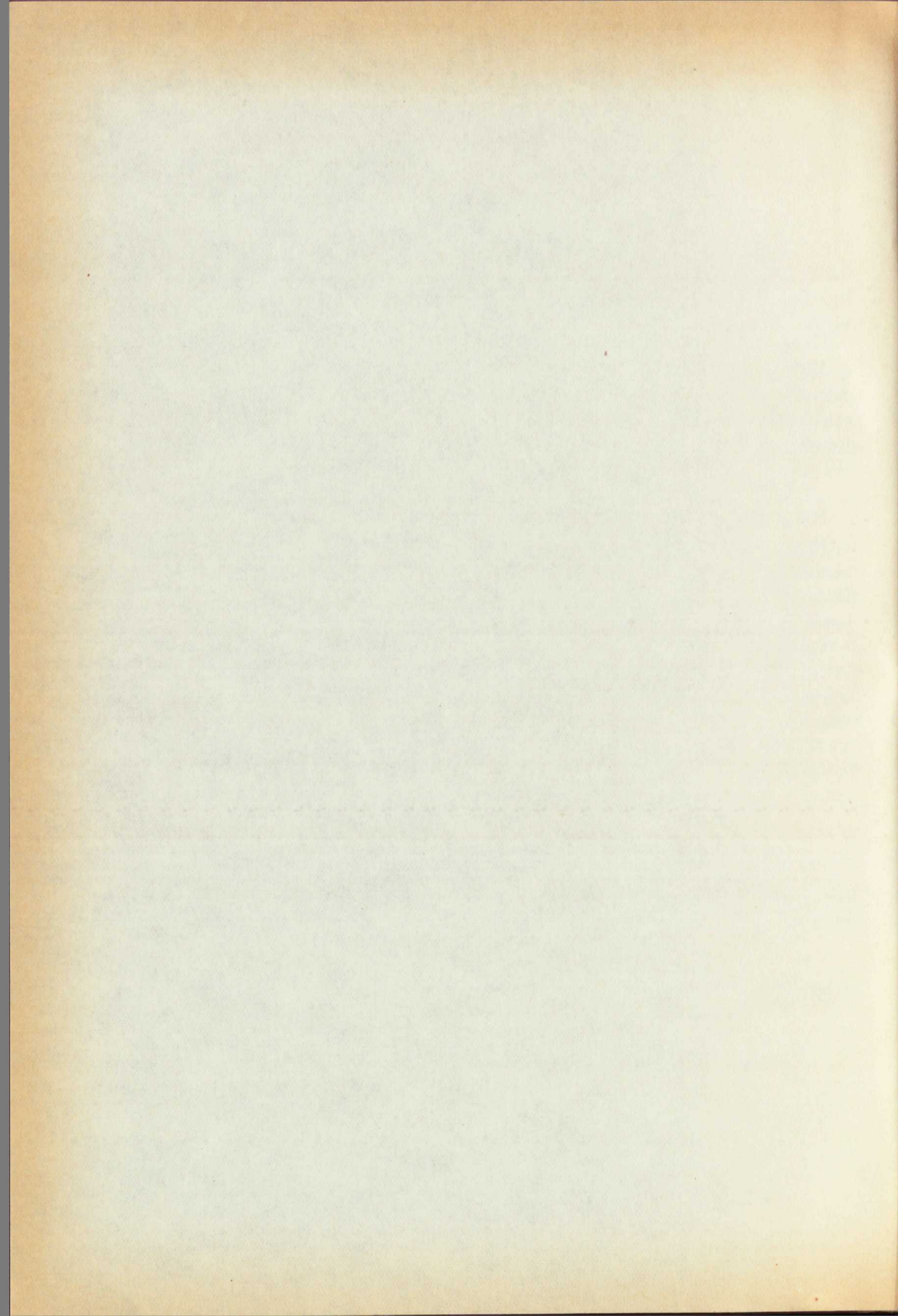
Herr *Eriksson* har anfört:

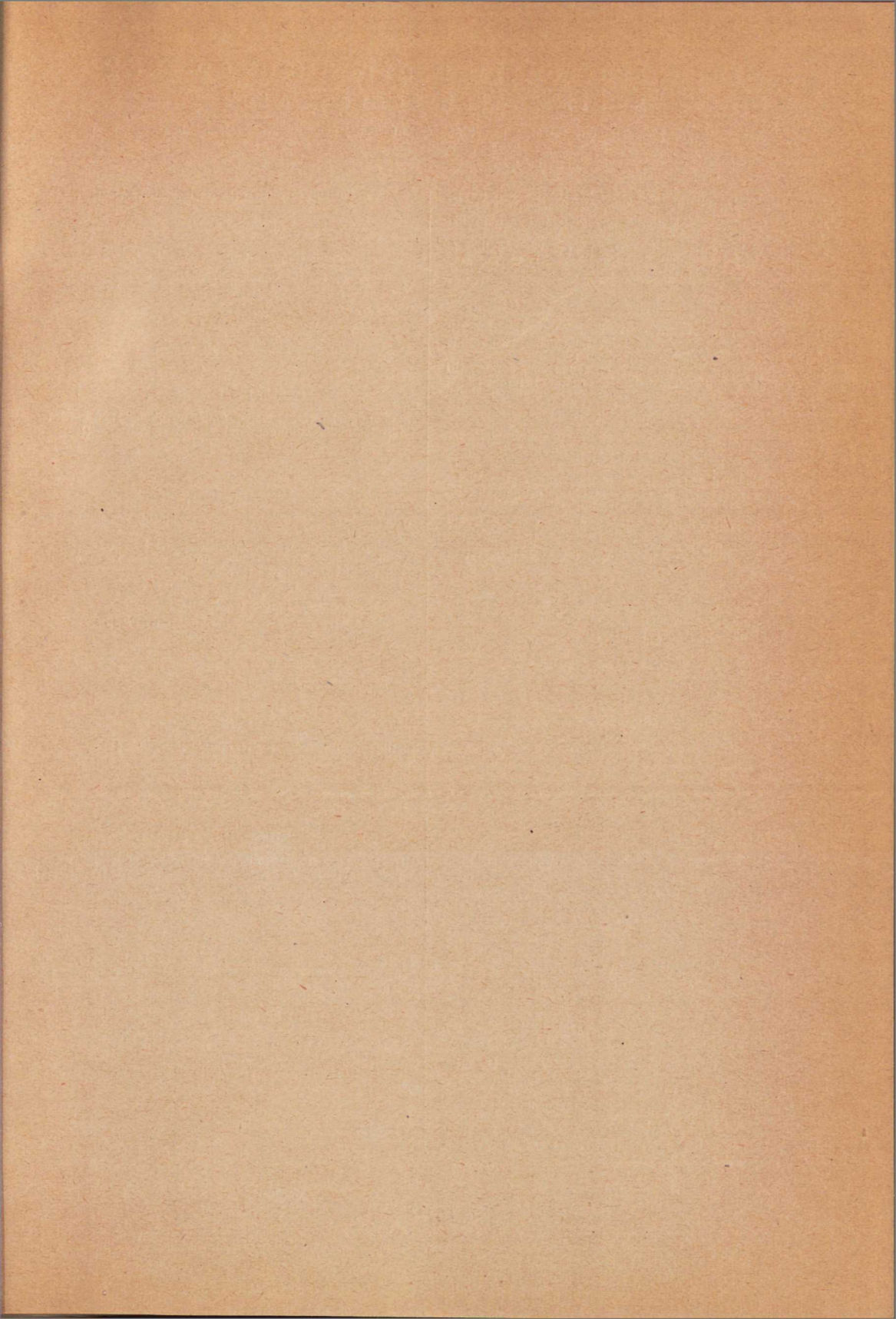
Med åberopande av de synpunkter, som jag anfört uti särskilt yttrande till de sakkunnigas den 5 september 1932 avgivna betänkande med förslag till reglemente angående tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, påyrkar jag, att pensionsåldern för arbetare måtte bestämmas till 60 år. I anslutning härtill böra föreskrifterna i 7 § 2 mom. utgå.

Herr *Sidenbladh* har anfört:

Enligt det nu föreslagna tjänstepensionsreglementet för arbetare skulle det samma gälla jämväl s. k. säsongarbetare. Det pensioneringssystem, som innefattas i reglementsförslaget, är emellertid enligt min uppfattning icke lämpligt beträffande denna kategori av arbetare. I varje fall torde det bliva svårt att draga skarp gräns mellan säsongarbetare och mera tillfälligt anställda arbetare. Även andra svårigheter kunna befaras uppstå vid tillämpning å säsongarbetare av reglementsbestämmelserna. Vid nu angivna förhållanden synes mig pensionsfrågan för säsongarbetare böra lösas efter enahanda linjer, som av de sakkunniga förordats i fråga om mera tillfälligt anställda arbetare (se betänkandet sid. 15).

Statens offentliga utredningar 1932

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande rörande erkännande och verkställighet av utländsk civildom. [2]

Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken. 4. Förslag till lag om bouppteckning och arvskifte m. m. [16]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1930 Års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till reglemente ang. tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, m. m. [19]

1930 Års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till reglemente ang. tjänstepension för arbetare i statens tjänst [22]

Kommunalförvaltning.

Normalförslag till byggnadsordningar m. m. 1. Byggnadsordning för stad, köping och större municipalsamhälle. [6]

2. Byggnadsordning för mindre municipalsamhälle. [7]

3. Byggnadsordningar och utomplansbestämmelser för landsbygden. [8] 4. Bilagor till normalbyggnadsordningar för städer och för landsbygden. [9]

Normalförslag till provisoriska byggnadsföreskrifter. [11]

Statens och kommunernas finansväsen.

Skattentjämningsberedningen 1. Statistisk utredning ang. det kommunala skattetrycket. [13]

Politi.

Betänkande med förslag till förordning ang. handel med farmaceutiska specialiteter. [20]

Socialpolitik.

Hälsö- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Sociala jordutredningens betänkande med förslag till vissa ändringar i den sociala arendelagstiftningen. [1]

Jordbruksutredningens betänkanden. 6. Promemoria rörande inkomstutvecklingen inom Sveriges jordbruk i jämförelse med i andra näringsgrenar och dess sammanhang med lönepolitiken. [10] 7. Betänkande ang. åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditvärigheter. [12] 8. Arbetarfrågan inom det svenska jordbruket. [14]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

De ekonomiska verkningarna för sjöfarten av 1928 års lotsförfattningssakkunnigas förslag till lotsavgifter. [15]

Kommunikationsväsen.

Betänkande rörande frivilliga sammanslutningar mellan enskilda järnvägar i Skåne m. m. [5]

Utredning rörande motorfordonsbeståndet i Sverige. [18]

Betänkande med förslag till lag om allmänna vägar och lag om vägdistrikt m. m. [21]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Dödlighetsantaganden för livränteförsäkring. [4]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Utredning och förslag rörande ändrade grunder för biskoparnas avlönning och därmed sammanhängande frågor. [17]

Försvarsväsen.

Luftförsvarsutredningens betänkande. Utredning beträffande hemortens och civilbefolkningens skyddande vid luftanfall mot Sverige. [3]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.